

BEELDVORMING ROND CHRONISCH(E) ZIEK(T)EN

- 2005 en 1992 vergeleken -

Dick Verzijden en Jolanda Fransen

juli 2005

projectnummer: 3639

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Opzet en uitvoering van het onderzoek	2
2.1	Achtergronden van het onderzoek	2
2.2	Opzet van het onderzoek	2
2.3	Uitvoering van het onderzoek	3
3	Het veldwerk en de steekproef	4
4	Wat men zich voorstelt bij chronische ziekten	6
5	Beeldvorming	9
5.1	Chronisch ziekten in het algemeen	9
5.2	Beeldvorming per ziekte	11
5.2.1	Beeldvorming migrainepatiënten	11
5.2.2	Beeldvorming reumapatiënten	12
5.2.3	Beeldvorming CARA-patiënten	14
5.2.4	Beeldvorming diabetespatiënten	15
5.3	Een vergelijking van de vier ziekten	16
5.4	Een vergelijking in de tijd, chronisch ziekten in het algemeen	18
5.5	Een vergelijking in de tijd, per ziekte	19
5.5.1	Migrainepatiënten	19
5.5.2	Reumapatiënten	20
5.5.3	CARA-patiënten	21
5.5.4	Diabetespatiënten	22
6	Een aantal beweringen	23
6.1	Een overzicht	23
6.2	Een beschrijving per ziekte	26
6.2.1	Migraine	26
6.2.2	Reuma	27
6.2.3	CARA	27
6.2.4	Diabetes	28
6.3	Een vergelijking met de vier ziekten	29
6.4	Een vergelijking in de tijd	30
6.4.1	Migraine	30
6.4.2	Reuma	31
6.4.3	CARA	32
6.4.4	Diabetes	33

7	Opvattingen van personen die de ziekte van nabij kennen	34
7.1	Migraine	34
7.2	Reuma	36
7.3	CARA	37
7.4	Diabetes	39
7.5	De patiënten onderling vergeleken	40
8	De interesse voor informatie over ziekten	42
9	Samenvatting van de belangrijkste resultaten	45
bijlage	1 de vragenlijst (variant migraine)	
	2 de tellingen (gewogen steekproef)	

1 Inleiding

In 1992 heeft VELDKAMP in opdracht van de Rijksvoorlichtingsdienst en ten behoeve van de Nationale Commissie Chronisch Zieken onderzoek uitgevoerd onder de Nederlandse bevolking naar de beeldvorming rond chronisch zieken. Het leek de Stichting Week van de Chronisch Zieken een goed idee om dit onderzoek in 2005 te herhalen. In dit rapport worden de bevindingen weergegeven van een enquête onder een representatieve steekproef uit de Nederlandse bevolking naar de beeldvorming rond chronisch zieken en de beeldvorming over vier specifieke ziekten. De enquête is gelijk aan de enquête van 1992.

Het rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk twee wordt ingegaan op de onderzoeksopzet en de uitvoering ervan. In hoofdstuk drie worden de resultaten van het veldwerk beschreven en wordt de steekproef naar een aantal kenmerken beschreven. In de volgende hoofdstukken worden kennis en opvattingen over de chronische ziekten centraal gesteld: in hoofdstuk vier wordt weergegeven waaraan men denkt als het gaat om chronische ziekten, in hoofdstuk vijf wordt de beeldvorming nader uitgewerkt. In hoofdstuk zes wordt ingegaan op een aantal beweringen die de respondenten kregen voorgelegd. In hoofdstuk zeven wordt onderzocht hoe de beeldvorming is bij personen die patiënten van nabij kennen. In hoofdstuk acht wordt de interesse voor informatie over gezondheid aan de orde gesteld. Hoofdstuk negen tenslotte, vat de bevindingen van het onderzoek samen.

2 Opzet en uitvoering van het onderzoek

2.1 Achtergronden van het onderzoek

In 1992 heeft VELDKAMP voor de Nationale Commissie Chronisch Zieken onderzoek verricht naar de beeldvorming rond chronisch zieken. Er is toen een literatuurstudie gedaan, er is gesproken met vertegenwoordigers van acht patiëntenorganisaties en er zijn een viertal groepsgesprekken gevoerd. Er bleek weinig bekend te zijn over de denkbeelden die bestaan met betrekking tot de chronische ziekten; bijvoorbeeld wat de overeenkomsten zijn en de verschillen tussen chronische ziekten volgens de opvattingen van de buitenwereld. Een en ander is toen onderzocht via een onderzoek onder de Nederlandse bevolking.

De Stichting Week van de Chronisch Zieken is benieuwd in hoeverre de opvattingen van toen verschillen van de opvattingen zoals die nu bestaan. De opzet van het onderzoek is gelijk aan het onderzoek van 1992, met een belangrijk verschil: het onderzoek van 1992 vond telefonisch plaats, het onderzoek van 2005 met zelfinvullijsten via ons accesspanel TNS NIPObase, een panel met meer dan 100.000 personen, die over een pc en een modem beschikken. Met behulp van hun pc vullen de personen de aan hen elektronisch toegestuurde vragenlijst in.

2.2 Opzet van het onderzoek

De enquête bevat een algemeen gedeelte en een specifiek gedeelte. In het algemene gedeelte worden vragen gesteld over *de* chronisch(e) ziek(t)en. Deze vragen zijn gesteld aan alle respondenten. Vragen over specifieke ziekten zijn aan substeekproeven gesteld. De opzet was dat ongeveer 600 personen ondervraagd zouden worden. Alle respondenten beantwoordden de vragen over *de* chronisch(e) ziek(t)en, terwijl 150 respondenten daarnaast vragen kregen over CARA, 150 respondenten over reuma, 150 respondenten over diabetes en 150 respondenten over migraine.

De onderwerpen die in de enquête aan de orde komen, zijn als volgt te beschrijven:

- aan welke ziekten denkt men bij chronische ziekten, om hoeveel personen gaat het;
- welke *beelden* heeft men van chronische ziekten;
- per ziekte: kent men personen met deze ziekte en hoe is het contact met deze personen, welke beelden heeft men over patiënten met deze ziekte, hoe reageert men op een aantal beweringen met betrekking tot de ziekte;
- tenslotte weer een algemeen gedeelte met vragen over de interesse voor het onderwerp en een aantal socio-demografische vragen.

2.3 Uitvoering van het onderzoek

Om er voor te zorgen dat iedere ziekte door voldoende respondenten werd beoordeeld, is gewerkt met vier verschillende vragenlijsten. Bij iedere variant zou over één ziekte gevraagd worden. Welke variant aan een respondent werd afgenomen is door het toeval bepaald.

Het onderzoek van 1992 is telefonisch uitgevoerd. Voor het huidige onderzoek is gekozen voor zelfinvullijsten, dus zonder tussenkomst van een enquêteur of enquêtrice. Op deze wijze wordt men niet met de problematiek overvallen en kan men rustig over de antwoorden nadenken op een moment dat hen het beste uitkomt. We hebben gebruik gemaakt van ons accesspanel TNS NIPObase, een panel met personen, die over een pc en een modem beschikken en die zich bereid hebben verklaard met enige regelmaat aan onderzoek mee te werken. Met behulp van hun pc vullen de personen de aan hen elektronisch toegestuurde vragenlijst in. Een voordeel is dat de gegevens per computer gestuurd worden en verzameld. Fouten in de vragenlijst behoren tot het verleden. De steekproef kan representatief voor de bekende achtergrondkenmerken worden uitgezet. Een belangrijk onderscheidend kenmerk van TNS NIPObase is de wijze waarop het panel wordt geworven. Om kwaliteitsredenen is gekozen om het panel te werven via de traditionele mondelinge en telefonische omnibussen van het NIPO. Deze methode maakt het mogelijk om gericht panelleden te werven uit groepen waar de computerpenetratie relatief gezien lager ligt (zoals ouderen of lager welstandigen). Er is dus bewust niet gekozen voor een snelle werving via het internet.

3 Het veldwerk en de steekproef

Het veldwerk is uitgevoerd van 11 tot en met 17 mei 2005. De gehanteerde vragenlijst is opgenomen als bijlage 1.

In totaal zijn 691 personen ondervraagd: 169 over migraine, 160 over diabetes, 181 over CARA en 181 over reuma.

De steekproef is per deelsteekproef gewogen naar geslacht, leeftijd en hoogstgenoten opleidingsniveau. De totale steekproef is tot stand gekomen door het samenvoegen van de vier deelsteekproeven, zodanig dat de vier deelsteekproeven even groot zijn ($4 \times n = 150 = 600$).

De uiteindelijke steekproef kan als volgt beschreven worden naar de drie kenmerken, waar naar gewogen is.

1 | Steekproef en bevolking naar drie kenmerken

	steekproef (gewogen)	Nederlandse bevolking (vanaf 18 jaar*)
<i>geslacht</i>	%	%
• man	50	49
• vrouw	50	51
<i>leeftijd</i>		
• 18 – 24 jaar	12	11
• 25 – 34 jaar	18	19
• 35 – 44 jaar	21	21
• 45 – 54 jaar	18	18
• 55 – 64 jaar	14	15
• 65 jaar of ouder	17	17
<i>opleidingsniveau (hoogst genoten)</i>		
• lager onderwijs	5	5
• lbo, vmbo	18	18
• mavo	8	8
• mbo	37	37
• havo, vwo	4	4
• hbo	20	20
• wetenschappelijk onderwijs	8	8

* de gegevens van de Nederlandse bevolking volgens de Gouden Standaard, ontwikkeld door CBS en de MOA (MarktOnderzoekAssociatie)

De steekproef - het totaal en de deelsteekproeven - is op te vatten als representatief voor de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder naar de kenmerken geslacht, leeftijd en opleidingsniveau.

De steekproef laat zich verder beschrijven naar een aantal kenmerken.

2 | Steekproef naar een aantal kenmerken

	steekproef (gewogen)
<i>grootte huishouden</i>	%
• een persoon	21
• twee personen	33
• drie personen	17
• vier personen	20
• vijf of meer personen	9
<i>dagelijkse boodschappen</i>	
• werkzaam als zelfstandige	4
• werkzaam bij de overheid	9
• werkzaam in loondienst, anders dan overheid	48
• niet (meer) werkzaam	26
• wil niet zeggen/geen informatie	14
<i>regio</i>	
• drie grote steden	18
• rest west	29
• oost	21
• noord	10
• zuid	22
<i>stedelijkheid</i>	
• zeer sterk	20
• sterk	27
• matig	21
• weinig	20
• niet	10

Het blijkt dat 27% van de ondervraagden gehoord heeft van de Week van de Chronisch Zieken. Vrouwen hebben er vaker van gehoord dan mannen, personen die geïnteresseerd zijn in medische programma's op de televisie hebben er vaker van gehoord dan respondenten die niet zo'n interesse hebben voor dergelijke programma's en personen met reuma hebben vaker gehoord van de Week van de Chronisch Zieken dan ondervraagden die geen reuma hebben. Bij de andere drie chronische ziekten is het verschil in kennis geringer, al hebben chronische patiënten er meestal vaker van gehoord dan niet-patiënten.

4 Wat men zich voorstelt bij chronische ziekten

Aan welke ziekte denkt men als het gaat om *chronische ziekten*? Dat blijken vooral reuma, CARA, diabetes en multiple sclerose te zijn.

3 | *Wat zijn chronische ziekten?* (spontane antwoorden, meer antwoorden mogelijk)

	%
• reuma (arthritis, artrose)	51
• CARA (astma)	46
• diabetes (suiker)	27
• multiple sclerose (MS)	24
• hart- en vaatziekten	17
• kanker	14
• myalgische encephalomyelitis (ME)	10
• chronische darmziekten (ziekte van Crohn, colitis ulcerosa)	8
• migraine	8
• allergie	4
• huidziekten (psoriasis)	4
• ziekte van Parkinson	4
• aids	4
• ziekte van Alzheimer	3
• COPD	3
• epilepsie	3

Vervolgens hebben we gevraagd hoeveel procent van de Nederlandse bevolking chronisch ziek is. Gemiddeld komt men tot 27%.

4 | *Schatting percentage chronisch zieken*

	%
• 10% of minder	22
• 10-20	24
• 21-30	22
• 31-40	18
• 41-50	6
• 51-60	5
• 61-70	2
• 71-80	2
• 81-90	* ¹⁾
• weet niet	1

¹⁾ * = minder dan 0,5%

Ook van de vier ziekten afzonderlijk vroegen we of men een schatting kon maken van het aantal personen in Nederland, die deze ziekte hebben.

Daarbij komt men tot hoge aantallen:

- migraine : 18,2%
- reuma : 17,3%
- CARA : 20,2%
- diabetes : 20,4%

De verdeling is als volgt:

5 | *Schatting percentage vier chronische ziekten*

percentage van Nederlandse bevolking	chronische				
	ziekte	migraine	reuma	CARA	diabetes
	%	%	%	%	%
• 10% of minder	22	48	46	40	40
• 11-20	24	23	25	23	21
• 21-30	22	13	12	18	19
• 31 of meer	33	15	14	17	19
• weet niet	1	2	2	1	1

In de steekproef komen CARA en migraine het meeste voor.

6 | *Heeft men zelf ...*

	migraine	reuma	CARA	diabetes
	%	%	%	%
• ja	13	8	14	4
• nee	87	92	86	96

In hoeverre beschouwt men deze ziekten als chronische ziekten?

7 | *Is ... een chronische ziekte?*

	migraine	reuma	CARA	diabetes
	%	%	%	%
• ja	72	94	95	83
• nee	18	3	1	13
• weet niet	10	3	4	4

Voorals CARA en reuma worden zeer vaak beschouwd als chronische ziekten. Bij diabetes en migraine is dat minder vaak het geval. Vergeleken met 1992 worden door de respondenten deze ziekten vaker als chronisch gezien.

Vervolgens is gevraagd wat men als de belangrijkste oorzaak beschouwt van de ziekte.

8 | Belangrijkste oorzaak van ...

	migraine	reuma	CARA	diabetes
	%	%	%	%
• ongezond leefgedrag	-	1	8	9
• aangeboren/erfelijk	26	51	74	47
• ouderdom	-	6	1	20
• psychisch/spanningen	36	1	-	-
• ze weten de oorzaak niet	26	32	11	14
• anders	1	1	2	1
• weet niet	12	9	4	10

Bij migraine denkt men vaak aan spanningen als oorzaak van de ziekte. Bij de andere ziekten denkt men vooral aan aangeboren ziekten. Dat geldt vooral voor CARA. Bij diabetes wordt nogal eens gedacht aan ouderdom als oorzaak. Naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau zijn er bij deze vragen weinig verschillen, met uitzondering van reuma, waar jongeren vaker dan ouderen menen dat reuma aangeboren, erfelijk is, terwijl ouderen vaker aangeven dat men de oorzaak van reuma niet weet. Reumapatiënten zeggen vaker dan niet-patiënten dat men de oorzaak van reuma niet weet, terwijl niet-patiënten relatief vaak menen dat reuma aangeboren, erfelijk is.

5 Beeldvorming

5.1 Chronisch zieken in het algemeen

Er is onderzocht in hoeverre men van mening is dat bepaalde kenmerken van toepassing zijn op chronisch(e) ziek(t)en. Het gaat om de volgende kenmerken:

- hebben de chronische zieken echt last van hun ziekte?
- zijn ze ongeneeslijk ziek?
- zijn ze lichamelijk gehandicapt?
- zijn ze eenzaam?
- zijn ze geschikt om te werken?
- zijn ze een last voor hun omgeving?
- zijn ze oud?
- zijn ze in staat om voor zichzelf te zorgen?
- zijn ze in één oogopslag te herkennen als chronisch ziek?

De volgende antwoorden worden gegeven:

9 | In hoeverre zijn de volgende kenmerken van toepassing op chronisch(e) ziek(t)en?

	altijd	meestal wel	meestal niet	weet niet/ kan niet zeggen
	%	%	%	%
• hebben chronisch zieken volgens u echt last van hun ziekte?	21	73	3	3
• zijn chronisch zieken volgens u ongeneeslijk ziek?	9	59	23	9
• zijn chronisch zieken volgens u lichamelijk gehandicapt?	2	33	57	8
• zijn chronisch zieken volgens u eenzaam?	1	29	49	20
• zijn chronisch zieken volgens u geschikt om te werken?	1	63	25	11
• zijn chronisch zieken volgens u een last voor hun omgeving?	*	14	76	10
• zijn chronisch zieken volgens u oud?	1	28	56	15
• zijn chronisch zieken volgens u in staat om voor zichzelf te zorgen?	1	82	10	7
• zijn volgens u mensen met een chronische ziekte in één oogopslag als chronisch ziek te herkennen?	-	5	92	3

De in de tabel gearceerde antwoordcategorieën vormen de basis voor de verdere analyses omtrent de beeldvorming.

Twee aspecten van chronisch zieken worden vaak kenmerkend genoemd:

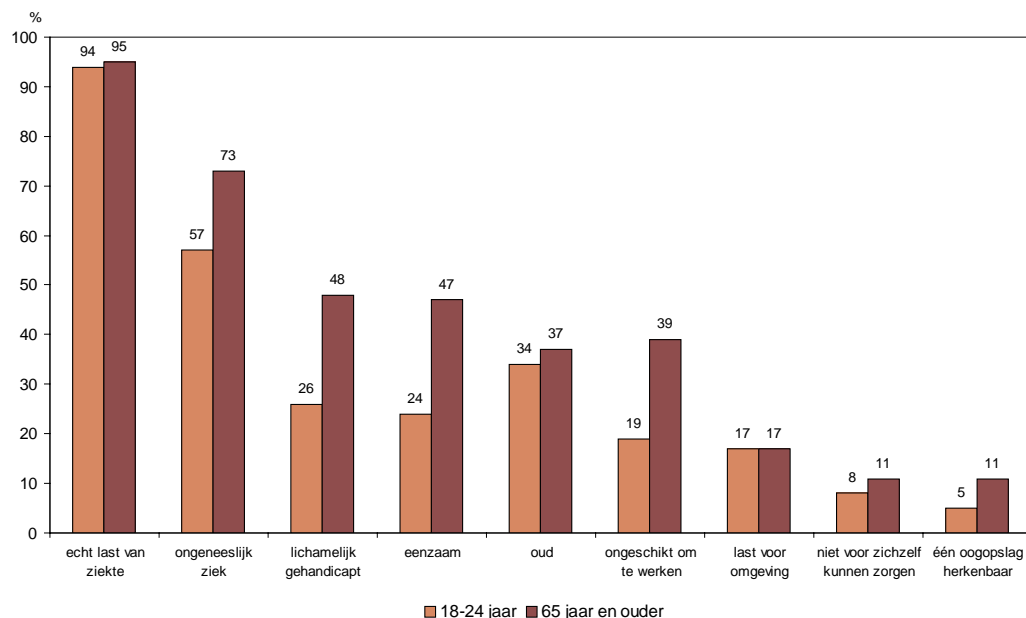
- dat chronisch zieken echt last hebben van hun ziekte
- dat chronisch zieken ongeneeslijk ziek zijn.

Ongeveer een derde is van mening dat de meeste chronisch zieken lichamelijk gehandicapt, eenzaam en oud zijn.

Een kwart is van mening dat chronisch zieken meestal niet geschikt zijn om te werken. Minder vaak is men van mening dat chronisch zieken meestal een last zijn voor hun omgeving, dat ze meestal niet in staat zijn voor zichzelf te zorgen en dat ze in één oogopslag als chronisch ziek te herkennen zijn.

Er blijken verschillen te bestaan naar leeftijd. Vooral de jongste en de oudste leeftijdscategorie wijken sterk af van de totale steekproef. We geven voor deze twee categorieën de resultaten.

10 | Oordeel chronisch zieken, naar leeftijd (% altijd of meestal wel*)

* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

Ouderen denken bij chronisch zieken veel meer aan een ongeneeslijke ziekte dan jongeren. Ook denken ouderen veel vaker aan lichamelijke handicaps. Ouderen zien chronisch zieken veel vaker als eenzaam dan jongeren. Ouderen menen vaker dat chronisch zieken niet in staat zijn om te werken.

Ook naar geslacht en opleidingsniveau zijn er verschillen. Mannen denken bij chronisch zieken wat meer aan ouderen dan vrouwen en mannen menen vaker dan vrouwen dat chronisch zieken een last voor hun omgeving zijn. Vrouwen menen vaker dan mannen dat chronisch zieken ongeneeslijk ziek zijn.

Hoger opgeleiden denken vaker dan lager opgeleiden bij chronisch zieken aan lichamelijke handicaps en aan ongeneeslijke ziekten.

Hoger opgeleiden denken vaker dat chronisch zieken eenzaam zijn en een last voor hun omgeving.

5.2 Beeldvorming per ziekte

5.2.1 Beeldvorming migrainepatiënten

Dezelfde negen aspecten werden ook beoordeeld voor afzonderlijke ziekten. Hoe ziet men patiënten met migraine?

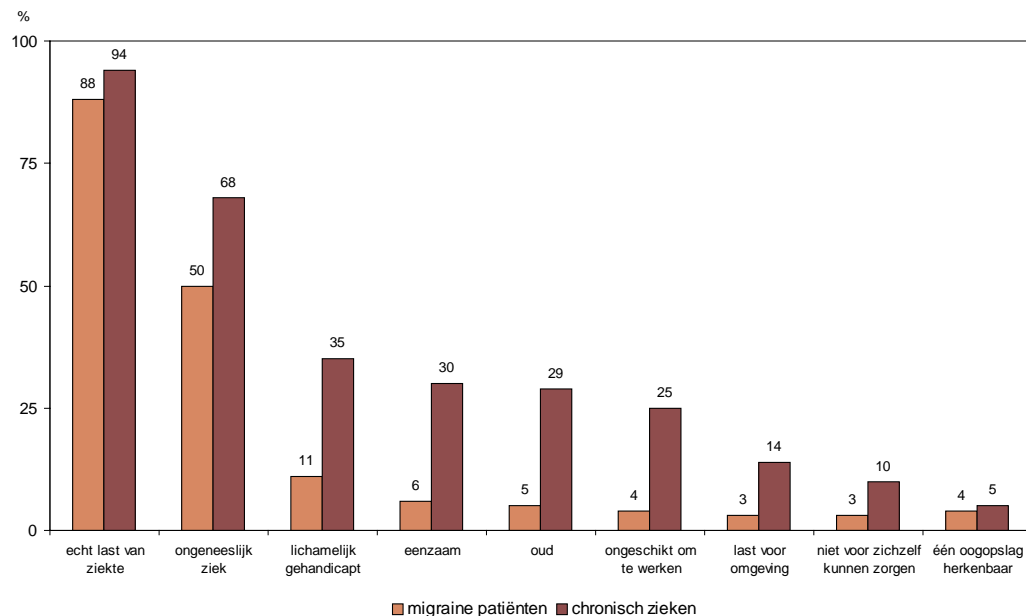
De resultaten zijn als volgt:

11 | In hoeverre zijn de volgende kenmerken van toepassing op migraine?

	altijd	meestal wel	meestal niet	weet niet/ kan niet zeggen
	%	%	%	%
• hebben mensen met migraine volgens u echt last van hun ziekte?	21	67	6	6
• zijn mensen met migraine volgens u ongeneeslijk ziek?	3	47	34	16
• zijn mensen met migraine volgens u lichamelijk gehandicapt?	1	10	84	5
• zijn mensen met migraine volgens u eenzaam?	*	6	77	16
• zijn mensen met migraine volgens u geschikt om te werken?	13	78	4	4
• zijn mensen met migraine volgens u een last voor hun omgeving?	-	3	92	5
• zijn mensen met migraine volgens u oud?	-	5	79	16
• zijn mensen met migraine volgens u in staat om voor zichzelf te zorgen?	20	75	3	1
• zijn volgens u mensen met migraine in één oogopslag als chronisch ziek te herkennen?	1	3	93	3

Het merendeel van de ondervraagden is van mening dat personen met migraine meestal echt last hebben van hun ziekte. Bijna de helft is van mening dat migraine meestal ongeneeslijk is. Als we deze resultaten vergelijken met de opvattingen over chronisch zieken, dan zien we opvallende verschillen. Daarbij beperken we ons tot de *altijd* en *meestal wel* antwoorden, behalve bij *geschikt om te werken* en *in staat om voor zichzelf te zorgen* waar we het *meestal niet* antwoord grafisch weergeven.

12 | *Vergelijking reacties op stellingen m.b.t. migrainepatiënten versus chronisch zieken (% altijd of meestal wel*)*

* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

5.2.2 Beeldvorming reumapatiënten

Hoe men reumapatiënten op deze negen punten beoordeelt, blijkt uit het volgende overzicht:

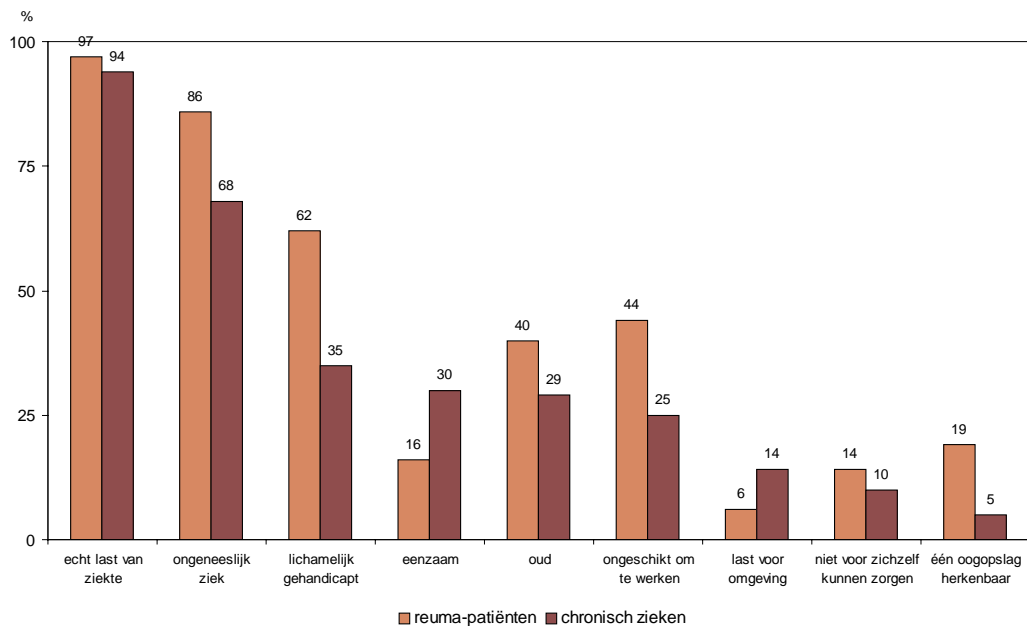
13 | *In hoeverre zijn de volgende kenmerken van toepassing op reuma?*

	altijd	meestal wel	meestal niet	weet niet/ kan niet zeggen
	%	%	%	%
• hebben mensen met reuma volgens u echt last van hun ziekte?	28	69	1	2
• zijn mensen met reuma volgens u ongeneeslijk ziek?	29	57	9	5
• zijn mensen met reuma volgens u lichamelijk gehandicapt?	4	58	33	5
• zijn mensen met reuma volgens u eenzaam?	1	15	72	12
• zijn mensen met reuma volgens u geschikt om te werken?	1	46	44	10
• zijn mensen met reuma volgens u een last voor hun omgeving?	2	4	85	9
• zijn mensen met reuma volgens u oud?	2	38	47	13
• zijn mensen met reuma volgens u in staat om voor zichzelf te zorgen?	1	81	14	4
• zijn volgens u mensen met reuma in één oogopslag als chronisch ziek te herkennen?	1	18	76	5

Ruim tweederde van de respondenten is van mening dat reumapatiënten meestal echt last van hun ziekte hebben. Daarnaast denkt meer dan de helft dat reumapatiënten.

meestal ongeneeslijk ziek en lichamelijk gehandicapt zijn. Ruim driekwart van de respondenten is van mening dat reumapatiënten meestal wel in staat zijn om voor zichzelf te zorgen. Vergeleken met het beeld dat men heeft van de chronisch zieke, zien we grote verschillen:

14 | Vergelijking reacties op stellingen m.b.t. reumapatiënten versus chronisch zieken (% altijd of meestal wel*)

* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

Reumapatiënten worden meer dan de gemiddelde chronische patiënt gezien als personen die lichamelijk gehandicapt zijn en ongeneeslijk ziek zijn. Ze zijn ouder en vaker ongeschikt om te werken. Ze zijn minder eenzaam dan de gemiddelde chronische patiënt en minder een last voor de omgeving. Ze zijn vaker in één oogopslag te herkennen als chronisch ziek dan de gemiddelde chronische patiënt.

5.2.3 Beeldvorming CARA-patiënten

De beelden die men heeft van CARA-patiënten, blijken uit de antwoorden op de negen vragen.

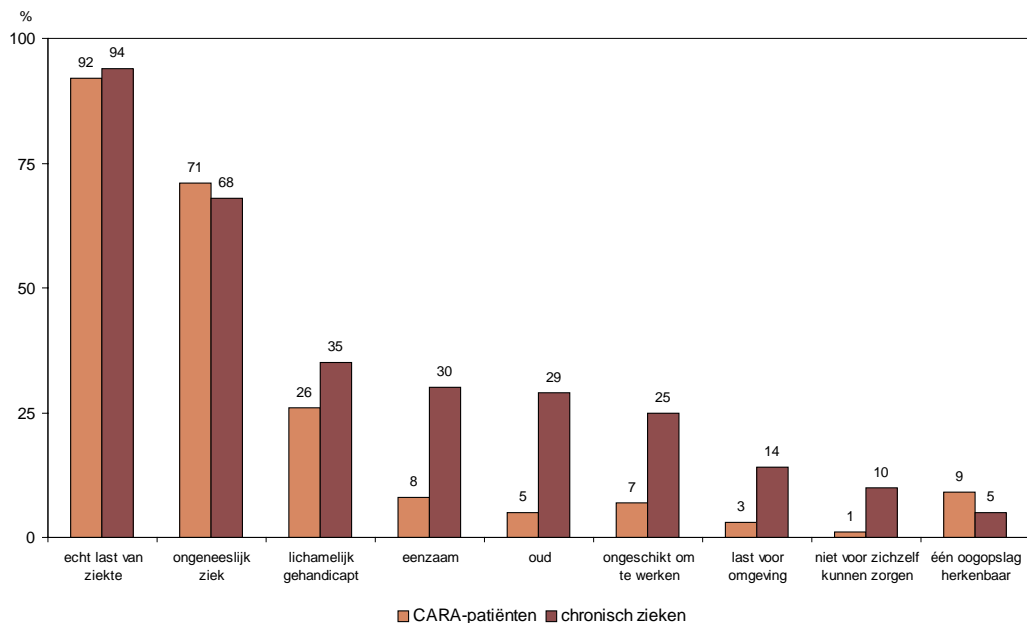
15 | In hoeverre zijn de volgende kenmerken van toepassing op CARA?

	altijd	meestal wel	meestal niet	weet niet/ kan niet zeggen
	%	%	%	%
• hebben mensen met CARA volgens u echt last van hun ziekte?	19	73	7	2
• zijn mensen met CARA volgens u ongeneeslijk ziek?	14	57	19	9
• zijn mensen met CARA volgens u lichamelijk gehandicapt?	3	23	67	7
• zijn mensen met CARA volgens u eenzaam?	1	7	76	16
• zijn mensen met CARA volgens u geschikt om te werken?	6	81	7	6
• zijn mensen met CARA volgens u een last voor hun omgeving?	*	3	91	6
• zijn mensen met CARA volgens u oud?	*	5	83	12
• zijn mensen met CARA volgens u in staat om voor zichzelf te zorgen?	11	86	1	2
• zijn volgens u mensen met CARA in één oogopslag als chronisch ziek te herkennen?	*	9	86	4

Volgens ongeveer driekwart van de ondervraagden hebben patiënten met CARA meestal wel echt last van hun ziekte. Daarnaast denkt meer dan de helft dat het om een ongeneeslijke ziekte gaat. Verder is het merendeel van de ondervraagden van mening dat CARA-patiënten meestal wel geschikt zijn om te werken en in staat zijn om voor zichzelf te zorgen.

Wanneer we nu het beeld van chronisch zieken in het algemeen vergelijken met het beeld dat men heeft van CARA-patiënten, dan valt op dat CARA-patiënten minder oud, minder eenzaam en minder als een last voor hun omgeving worden gezien. Daarnaast denkt men dat CARA-patiënten meer geschikt zijn om te werken en meer in staat zijn om voor zichzelf te kunnen zorgen dan chronisch zieken in het algemeen. Deze vergelijking wordt in de volgende figuur grafisch weergegeven.

16 | Vergelijking reacties op stellingen m.b.t. CARA-patiënten versus chronisch zieken (% altijd of meestal wel*)

* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

5.2.4 Beeldvorming diabetespatiënten

Tenslotte de beoordeling van diabetes op de negen beeldvormingsvragen. De antwoorden zijn als volgt verdeeld:

17 | In hoeverre zijn de volgende kenmerken van toepassing op diabetes?

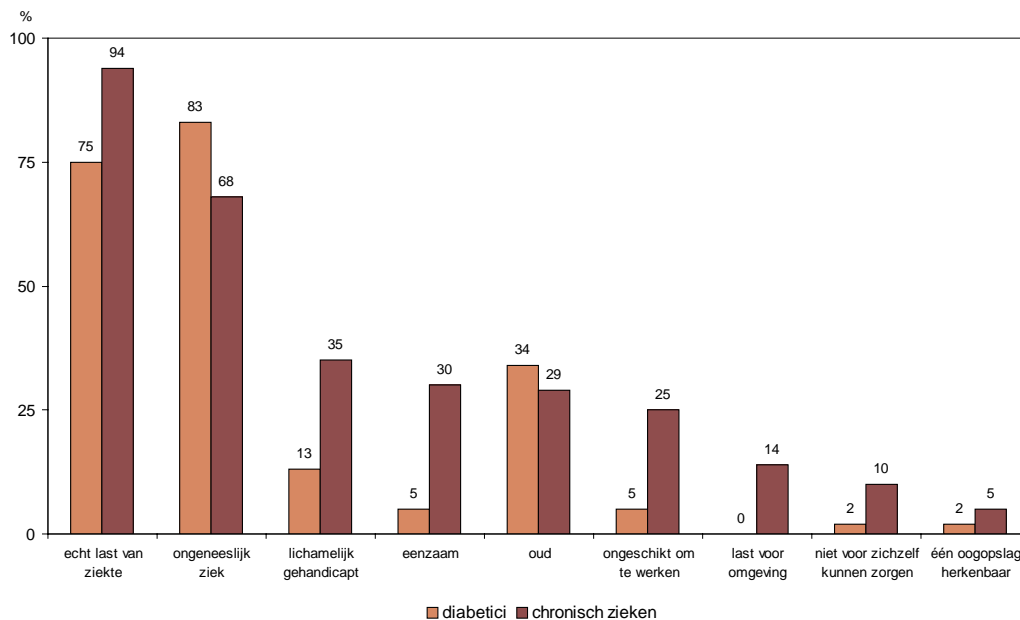
	altijd	meestal		weet niet/ kan niet zeggen
		wel	niet	
	%	%	%	%
• hebben mensen met diabetes volgens u echt last van hun ziekte?	9	66	18	6
• zijn mensen met diabetes volgens u ongeneeslijk ziek?	18	65	14	4
• zijn mensen met diabetes volgens u lichamelijk gehandicapt?	1	12	82	5
• zijn mensen met diabetes volgens u eenzaam?	*	5	85	10
• zijn mensen met diabetes volgens u geschikt om te werken?	12	78	5	4
• zijn mensen met diabetes volgens u een last voor hun omgeving?	*	*	96	4
• zijn mensen met diabetes volgens u oud?	*	34	53	13
• zijn mensen met diabetes volgens u in staat om voor zichzelf te zorgen?	14	83	2	*
• zijn volgens u mensen met diabetes in één oogopslag als chronisch ziek te herkennen?	*	2	97	1

Bovenstaande tabel laat zien dat ruim driekwart van de respondenten van mening is dat diabetici meestal in staat zijn om voor zichzelf te zorgen en geschikt zijn om te werken.

Daarnaast is ongeveer tweederde van mening dat diabetici meestal wel echt last van hun ziekte hebben en dat deze ziekte ongeneeslijk is. Verder zijn de respondenten van mening dat diabetici vrijwel niet in één oogopslag te herkennen zijn, het geen eenzame mensen zijn en helemaal geen last voor hun omgeving zijn.

Ook het beeld van diabetici in het bijzonder vergelijken we met het beeld van chronisch zieken in het algemeen. We zien dan dat de respondenten van mening zijn dat het bij diabetici minder voorkomt dat men echt last heeft van de ziekte, er onder diabetici minder eenzaamheid heerst en het minder als een lichamelijke handicap wordt ervaren. Verder is men van mening dat diabetici eerder geschikt zijn om te werken en het om een ongeneeslijke ziekte gaat.

18 | *Vergelijking reacties op stellingen m.b.t. diabetespatiënten versus chronisch zieken (% altijd of meestal wel*)*

* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

5.3 Een vergelijking van de vier ziekten

In de voorafgaande paragrafen hebben we de beeldvorming over één van de vier ziekten die in ons onderzoek centraal staan, vergeleken met de beeldvorming over de *gemiddelde* chronische ziekte. We kunnen de oordelen over de vier ziekten ook onderling vergelijken.

19 | Percentage komt altijd/meestal bij de betreffende ziekte voor

	Migraine	Reuma	CARA	Diabetes
	%	%	%	%
• hebben mensen met <ziekte> volgens u echt last van hun ziekte?	88	97	92	75
• zijn mensen met <ziekte> volgens u ongeneeslijk ziek?	50	86	71	83
• zijn mensen met <ziekte> volgens u lichamelijk gehandicapt?	11	62	26	13
• zijn mensen met <ziekte> volgens u eenzaam?	6	16	8	5
• zijn mensen met <ziekte> volgens u geschikt om te werken?	91	47	87	90
• zijn mensen met <ziekte> volgens u een last voor hun omgeving?	3	6	3	*
• zijn mensen met <ziekte> volgens u oud?	5	40	5	34
• zijn mensen met <ziekte> volgens u in staat om voor zichzelf te zorgen?	95	82	97	97
• zijn volgens u mensen met <ziekte> in één oogopslag als chronisch ziek te herkennen?	4	19	9	2

De respondenten denken dat patiënten met één van de vier ziekten over het algemeen echt last hebben van die ziekte. Diabetes scoort wat lager op dit aspect. Net als reuma wordt diabetes wel vaak als ongeneeslijk gezien. Men denkt dit veel minder vaak van migraine. Volgens veel respondenten zijn reumapatiënten veel vaker lichamelijk gehandicapt, migraine- en diabetespatiënten veel minder vaak. Wat betreft eenzaamheid scoort reuma wat hoger dan de overige drie ziekten. Hetzelfde geldt voor geschiktheid om te werken: reumapatiënten worden veel als niet geschikt geacht om te werken in vergelijking met de patiënten van de andere drie ziekten.

Bij geen van de vier ziekten wordt gedacht dat de patiënten een last zijn voor hun omgeving. Al wordt van reumapatiënten wat minder vaak gedacht dat zij in staat zijn om voor zichzelf te zorgen. Reumapatiënten denkt men wat vaker in één oogopslag te herkennen, daarnaast denkt men dat het bij deze ziekte wat vaker ouderen betreft.

We hebben ook per ziekte gevraagd om men nog andere eigenschappen of kenmerken kan noemen die men typerend vindt voor mensen met die ziekte.

Bij *migraine* noemt 12% van de ondervraagden typerende kenmerken. Men denkt dan aan misselijkheid bij een aanval, in die situatie niet tegen licht en geluid kunnen. Men noemt het onverwachte van de aanvallen, waardoor men de neiging zou hebben zich terug te trekken, wat zou kunnen leiden tot sociaal isolement.

Bij *reuma* noemt 22% bepaalde typering. Dat betreft vaak de pijn en het betreft vaak de vergroeiingen in vingers en dergelijke. Reumapatiënten zouden vooral last hebben bij koud en vochtig weer. Er zijn perioden dat het redelijk of goed gaat en dan weer een tijd dat het niet goed gaat.

Bij *CARA* noemt 24% typerende kenmerken: benauwd, kortademig, ademnood, piepende ademhaling, vaak hoesten. CARA-patiënten hebben veel last van stof, rook, parfum, die-

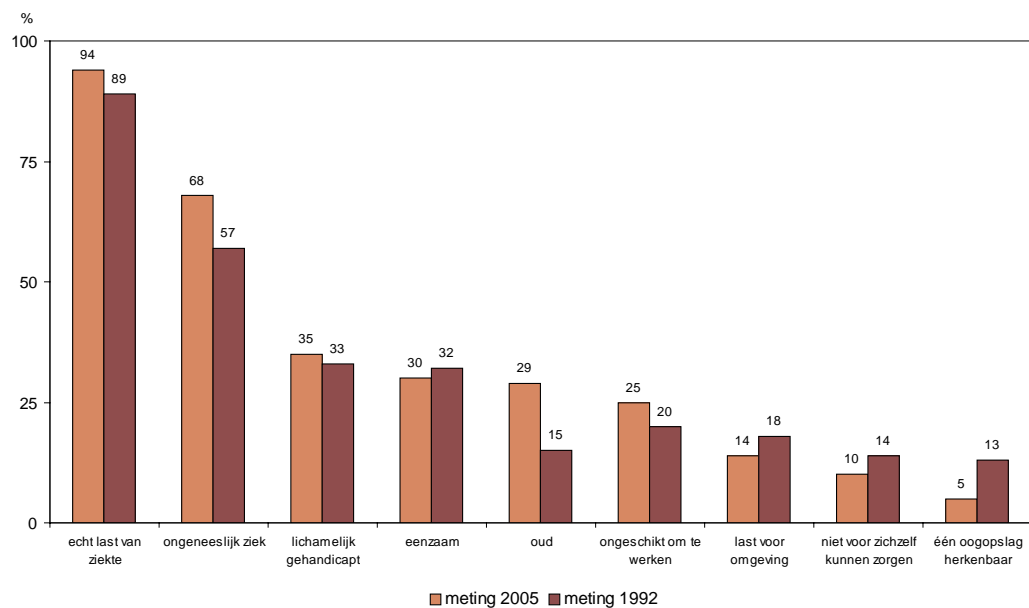
ren. Snel moe. Volgens een respondent lopen ze vaak met opgetrokken schouders en zouden ze anders kijken. CARA zou vaak gepaard gaan met eczeem.

Bij *diabetes* noemt 20% bepaalde kenmerken. Diabetici moeten een heel geregeld leven leiden: regelmatig eten en drinken. Volgens een respondent zijn het gewoon mensen zoals ieder ander "ze hebben een ziekte waar - als ze voorzichtig zijn en gezond leven - oud mee te worden is." Veel plassen, opvliegend als er een hypo aan zit te komen, snel moe, vaker last van hoofdpijn, veel dorst, slecht ter been.

5.4 Een vergelijking in de tijd, chronisch zieken in het algemeen

Een vergelijking met de reacties op de stellingen die in 1992 werden gegeven geeft het volgende resultaat:

20 | Vergelijking reacties op stellingen meting 1992 versus meting 2005 (% altijd of meestal wel*)

* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

Bij de meeste stellingen zijn er verschillen met de meting van 1992. Dat geldt vooral voor de stellingen dat:

- chronisch zieken ongeneeslijk ziek zijn
- chronisch zieken oud zijn,

waarmee men het in 2005 meer eens is dan in 1992. Verder vindt men in 2005 vaker dat:

- chronisch zieken echt last van hun ziekte hebben
- chronisch zieken ongeschikt zijn om te werken.

Men vindt in 2005 minder vaak dan in 1992 dat:

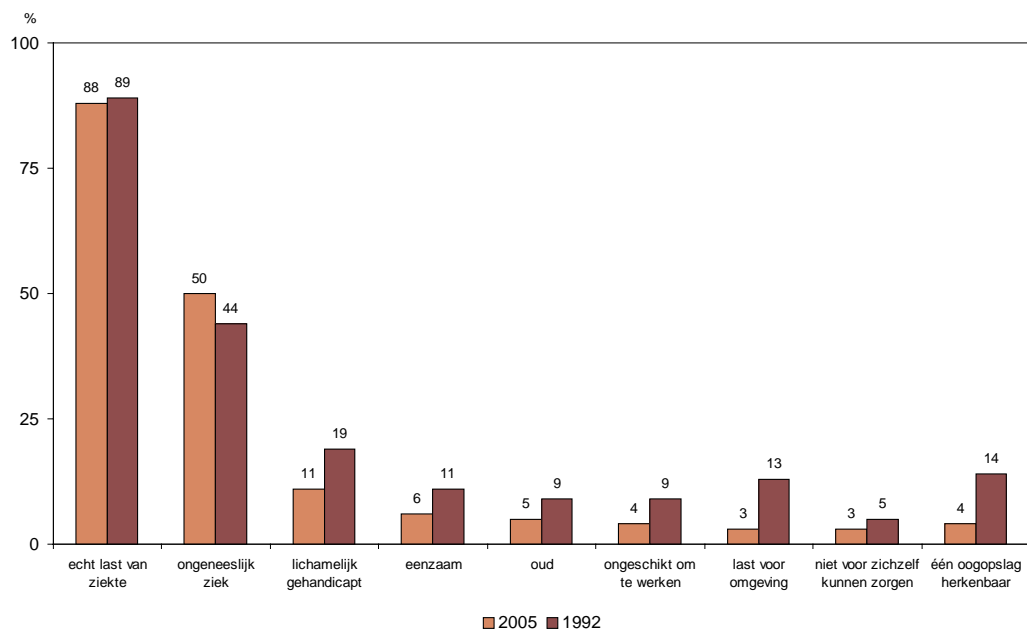
- chronisch zieken een last zijn voor hun omgeving
- chronisch zieken niet in staat zijn voor zichzelf te zorgen
- chronisch zieken in één oogopslag zijn te herkennen als chronisch ziek.

5.5 Een vergelijking in de tijd, per ziekte

5.5.1 Migrainepatiënten

Een vergelijking van het onderzoek nu en dat van 1992, leert dat men migraine nu wat vaker ziet als ongeneeslijk, en dat men in 1992 de migrainepatiënten wat vaker zag als lichamelijk gehandicapt, in één oogopslag herkenbaar en als een last voor de omgeving.

21 | Vergelijking reacties op stellingen 2005 en 1992 m.b.t. migraine patiënten (% altijd of meestal wel*)

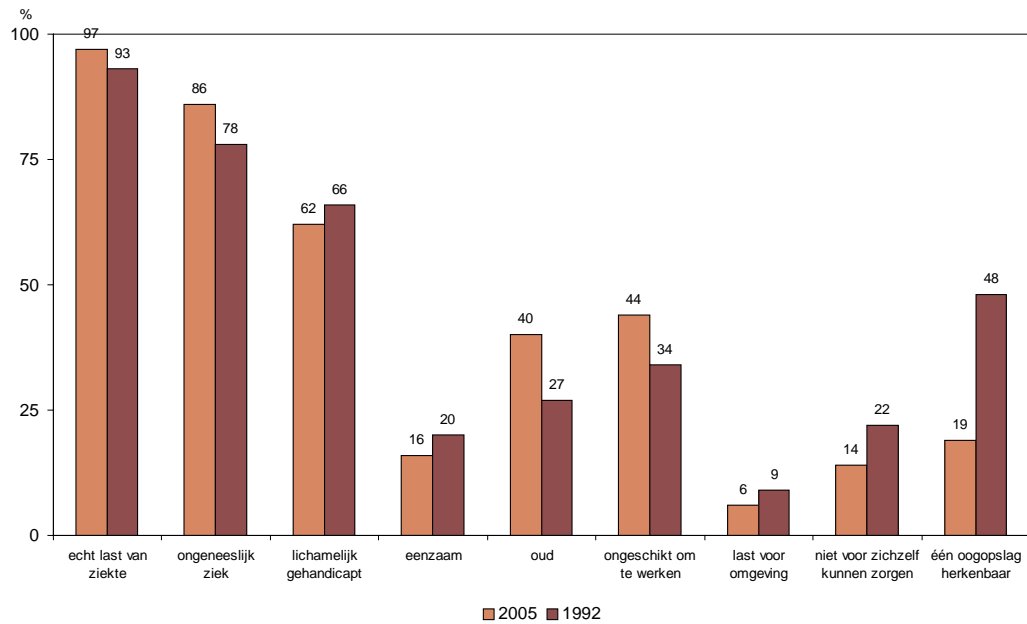

* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

5.5.2 Reumapatiënten

We geven de resultaten van 2005 en 1992 weer.

22 | *Vergelijking reacties op stellingen 2005 en 1992 m.b.t. reumapatiënten (% altijd of meestal wel*)*

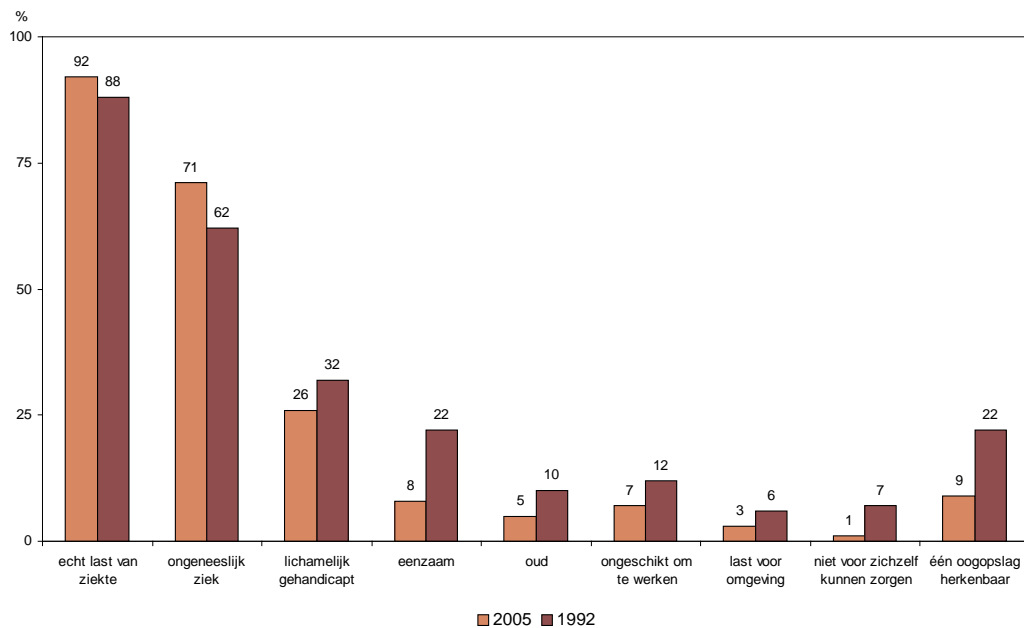
* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

Er zijn twee aanzienlijke verschillen tussen nu en 1992: men vindt nu veel vaker dan in 1992 dat reumapatiënten oud zijn en men vindt nu veel minder vaak dan in 1992 dat reumapatiënten in één oogopslag te herkennen zijn als chronisch ziek. Verder vindt men nu vaker dat reumapatiënten ongeneeslijk ziek zijn en dat ze ongeschikt zijn om te werken, maar men vindt minder vaak dat ze niet in staat zijn om voor zichzelf te zorgen.

5.5.3 CARA-patiënten

Het beeld dat men van CARA-patiënten heeft is ten opzichte van 1992 wel enigszins veranderd.

23 | Vergelijking reacties op stellingen 2005 en 1992 m.b.t. CARA-patiënten (% altijd of meestal wel*)

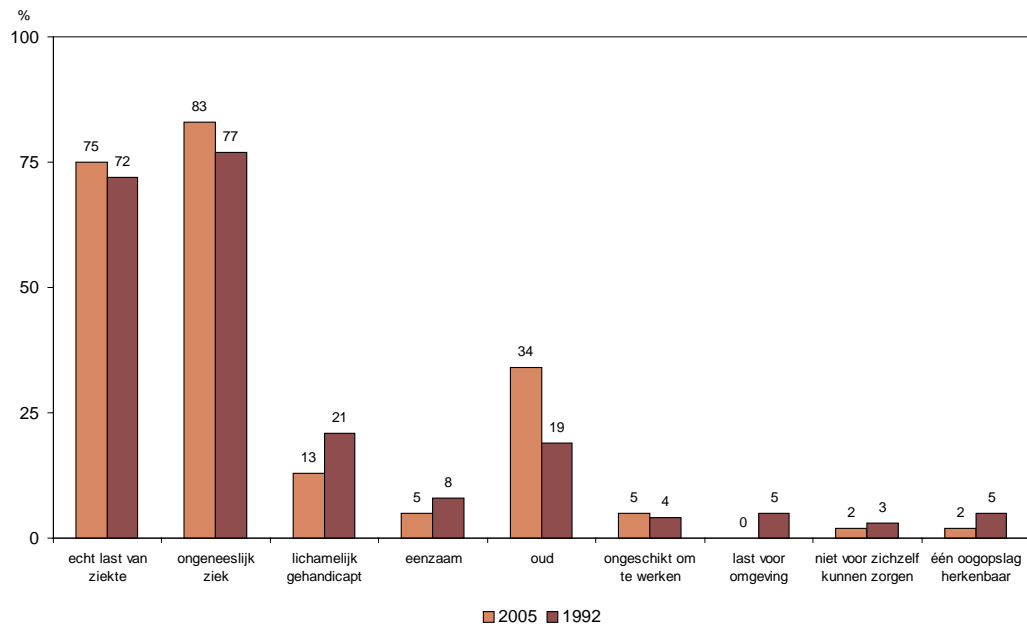
* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

Men is nu iets minder van mening dat CARA-patiënten eenzaam, oud en ongeschikt om te werken zijn. Daarnaast ziet men CARA minder als leidend tot een lichamelijke handicap ten opzichte van 13 jaar geleden en denkt men dat de ziekte minder goed in één oogopslag te herkennen is. Momenteel heerst wel meer de mening dat CARA een ongeneeslijke ziekte is.

5.5.4 Diabetepatiënten

Vergelijken we het beeld dat men nu heeft van diabetici met het beeld van 13 jaar geleden, dan valt vooral op dat men nu vaker vindt dat diabetici oudere mensen zijn.

24 | Vergelijking reacties op stellingen 2005 en 1992 m.b.t. diabetepatiënten (% altijd of meestal wel*)

* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

Daarnaast ziet men de ziekte nu minder als leidend tot een lichamelijke handicap dan voorheen het geval was. Verder is het beeld in de 13 jaar niet veel veranderd.

6 Een aantal beweringen

6.1 Een overzicht

Per ziekte werden vijftien beweringen aan de respondenten voorgelegd. Per bewering kon men aangeven of de bewering waar is, een beetje waar of niet waar. Daarnaast bestond de mogelijkheid om *weet niet* of *kan niet zeggen* te antwoorden.

De resultaten zijn als volgt:

25 | Reacties op vijftien beweringen

	migraine %	reuma %	CARA %	diabetes %
<i>A. mensen met <ziekte> kunnen heel goed aan het normale arbeidsproces deelnemen</i>				
• waar	67	26	55	73
• een beetje waar	24	52	33	24
• niet waar	3	17	6	1
• weet niet/kan niet zeggen	6	5	6	1
<i>B. mensen met <ziekte> moeten proberen hun aandoe- ningen zoveel mogelijk voor andere mensen te verber- gen</i>				
• waar	3	4	3	2
• een beetje waar	18	12	16	9
• niet waar	75	82	78	85
• weet niet/kan niet zeggen	4	3	2	4
<i>C. je moet medelijden hebben met mensen met <ziekte></i>				
• waar	8	7	5	2
• een beetje waar	27	30	19	20
• niet waar	61	63	74	78
• weet niet/kan niet zeggen	4	1	2	-
<i>D. mensen met <ziekte> maken wel eens gebruik van hun ziekte om iets voor elkaar te krijgen</i>				
• waar	3	2	2	*
• een beetje waar	28	29	34	16
• niet waar	48	42	43	60
• weet niet/kan niet zeggen	21	27	21	23
<i>E. tegenwoordig kunnen artsen <ziekte> goed genezen</i>				
• waar	4	2	5	6
• een beetje waar	30	29	40	27
• niet waar	32	49	35	49
• weet niet/kan niet zeggen	33	20	20	18

	migraine	reuma	CARA	diabetes
	%	%	%	%
<i>F. mensen met <ziekte> kunnen geen verantwoordelijke functie in een bedrijf bekleden</i>				
• waar	3	3	2	2
• een beetje waar	21	14	8	4
• niet waar	69	75	87	90
• weet niet/kan niet zeggen	7	8	2	5
<i>G. mensen met <ziekte> proberen hun ziekte zoveel mogelijk te verbergen</i>				
• waar	19	15	17	11
• een beetje waar	43	54	47	46
• niet waar	26	23	24	35
• weet niet/kan niet zeggen	12	9	12	9
<i>H. ik zou het vervelend vinden om te werken met een collega die <ziekte> heeft</i>				
• waar	*	-	-	-
• een beetje waar	17	7	8	-
• niet waar	77	91	90	100
• weet niet/kan niet zeggen	5	2	2	-
<i>I. als ik werkgever of personeelsfunctionaris was, zou ik nooit iemand met <ziekte> aannemen</i>				
• waar	2	4	2	1
• een beetje waar	16	24	15	9
• niet waar	71	64	79	86
• weet niet/kan niet zeggen	10	8	4	4
<i>J. mensen met <ziekte> gaan vaker naar de dokter dan nodig is</i>				
• waar	3	2	2	3
• een beetje waar	18	13	16	13
• niet waar	58	65	65	68
• weet niet/kan niet zeggen	21	20	17	16
<i>K. mensen met <ziekte> komen uiteindelijk allemaal in de WAO terecht</i>				
• waar	1	13	*	1
• een beetje waar	7	38	16	16
• niet waar	80	34	72	72
• weet niet/kan niet zeggen	12	14	12	10
<i>L. mensen met <ziekte> maken het vaak erger dan het is om aandacht te vragen</i>				
• waar	2	1	*	1
• een beetje waar	13	9	10	4
• niet waar	73	76	82	87
• weet niet/kan niet zeggen	13	14	8	8
<i>M. mensen met <ziekte> moeten meer open over hun ziekte zijn</i>				
• waar	24	24	24	24
• een beetje waar	45	43	46	41
• niet waar	19	21	19	25
• weet niet/kan niet zeggen	12	12	11	9

	migraine	reuma	CARA	diabetes
	%	%	%	%
<i>N. er is weinig begrip voor de problemen van mensen met <ziekte></i>				
• waar	21	22	16	6
• een beetje waar	53	55	52	48
• niet waar	18	15	24	29
• weet niet/kan niet zeggen	9	8	8	17
<i>O. ik wil liefst niet te maken hebben met mensen die <ziekte> hebben</i>				
• waar	*	*	*	*
• een beetje waar	3	3	3	*
• niet waar	93	95	97	99
• weet niet/kan niet zeggen	4	2	*	1

Bij negen van de vijftien uitspraken zien we aanzienlijke (en statistisch significante) verschillen in de beoordeling van de ziek(t)en.

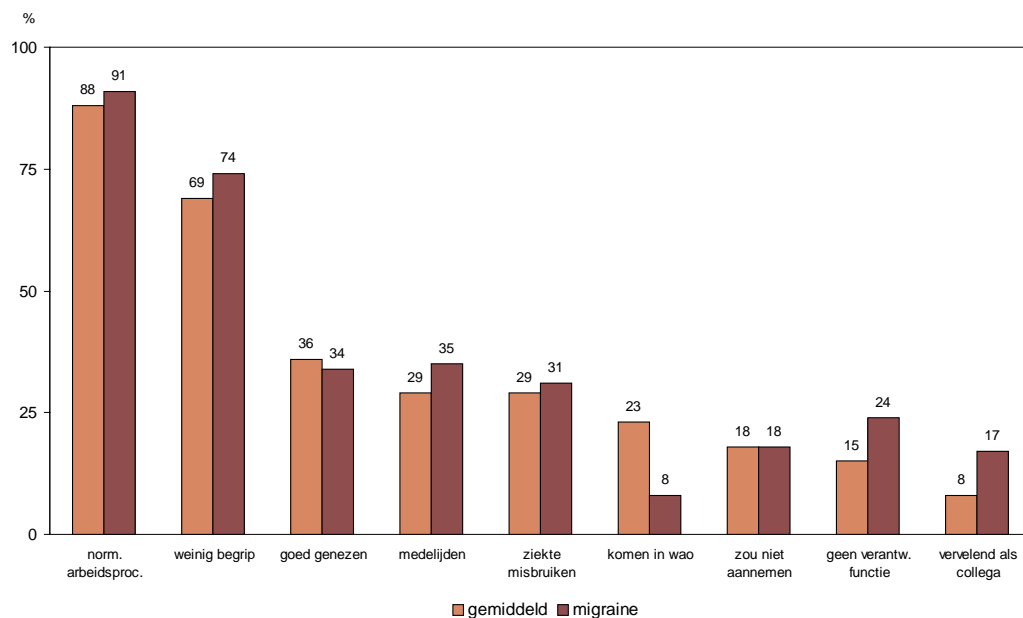
De uitspraken b (*moeten proberen de aandoening voor anderen te verbergen*), g (*proberen hun ziekte te verbergen*), j (*gaan vaker naar de dokter dan nodig is*), l (*maken het vaak erger*), m (*moeten meer open zijn*) en o (*liefst niet mee te maken hebben*), laten geen verschillen zien tussen de substeekproeven. Bij de andere negen uitspraken zijn er dus wel verschillen. We geven daarvan weer een grafische weergave. Dat doen we per ziekte, waarbij ook is weergegeven het gemiddelde oordeel over de vier ziekten. We beperken ons tot de percentages *waar plus een beetje waar*.

6.2 Een beschrijving per ziekte

6.2.1 Migraine

Om te zien in hoeverre de scores op de negen uitspraken voor migraine afwijken van het gemiddelde oordeel over de vier ziekten, zetten we deze scores naast elkaar in de volgende grafiek:

26 | Migraine versus het gemiddelde oordeel (% waar of een beetje waar)

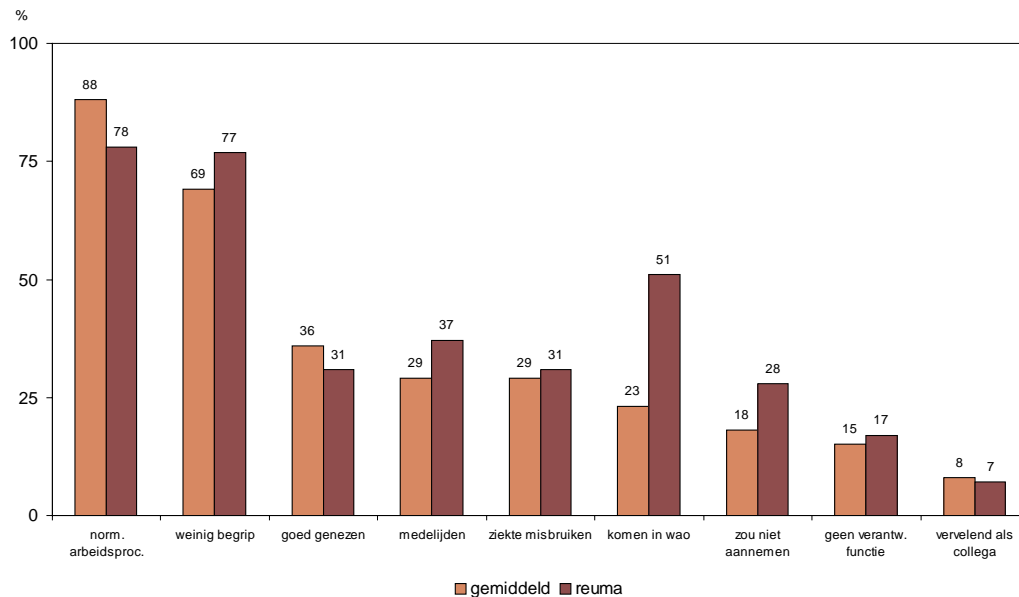
De scores voor migraine op deze negen uitspraken wijken slechts bij een paar uitspraken af van het gemiddelde oordeel over de vier ziekten:

- migrainepatiënten komen volgens de respondenten minder vaak in de WAO terecht
- ze worden minder vaak gezien als geschikt voor een verantwoordelijke functie
- men vindt het vaker vervelend om een collega met migraine te hebben.

6.2.2 Reuma

In hoeverre reuma afwijkt van de andere ziekten blijkt uit de volgende figuur.

27 | Reuma versus het gemiddelde oordeel (% waar of een beetje waar)

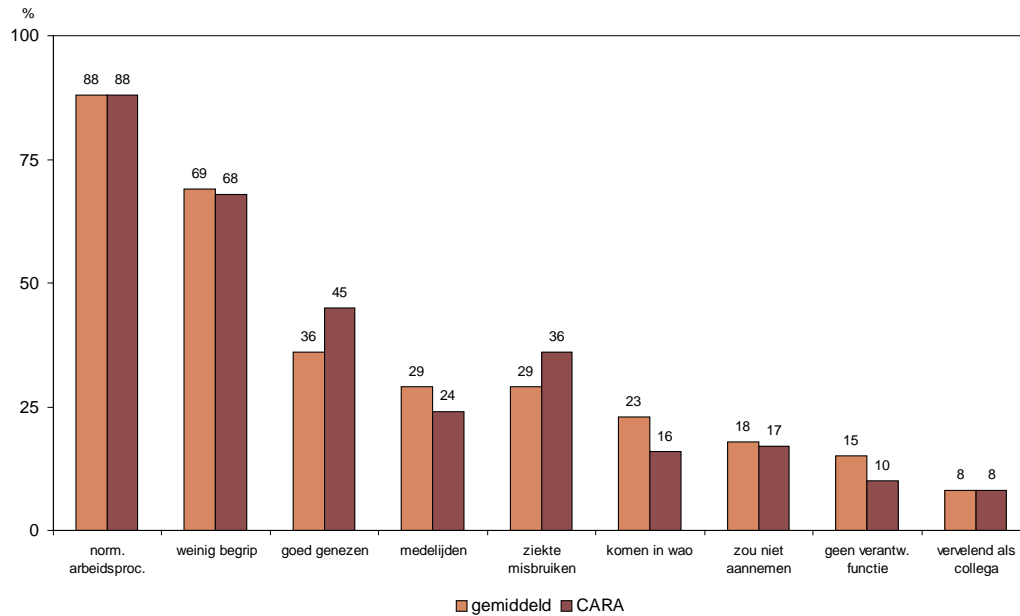
Vergelijken we de scores op de negen beweringen voor reumapatiënten in het bijzonder met de gemiddelde scores van de vier ziekten, dan valt met name op dat van reumapatiënten beduidend vaker wordt gedacht dat zij uiteindelijk in de WAO terecht komen. Daarnaast zijn er op de volgende punten wat kleinere afwijkingen te zien:

- reumapatiënten kunnen minder goed aan het normale arbeidsproces deelnemen
- er is minder begrip voor de problemen van reumapatiënten
- met reumapatiënten moet men meer medelijden hebben
- men zou een reumapatiënt minder snel aannemen.

6.2.3 CARA

De scores op de beweringen voor CARA-patiënten komen tamelijk overeen met de gemiddelde scores voor de vier ziekten. Men denkt alleen dat CARA wat beter te genezen is dan de overige drie ziekten. Ook wordt van CARA-patiënten iets vaker gedacht dat zij hun ziekte wel eens gebruiken om iets voor elkaar te krijgen. Daarnaast is het voor CARA-patiënten wat minder vanzelfsprekend dat zij in de WAO terecht komen.

28 | CARA versus het gemiddelde oordeel (% waar of een beetje waar)

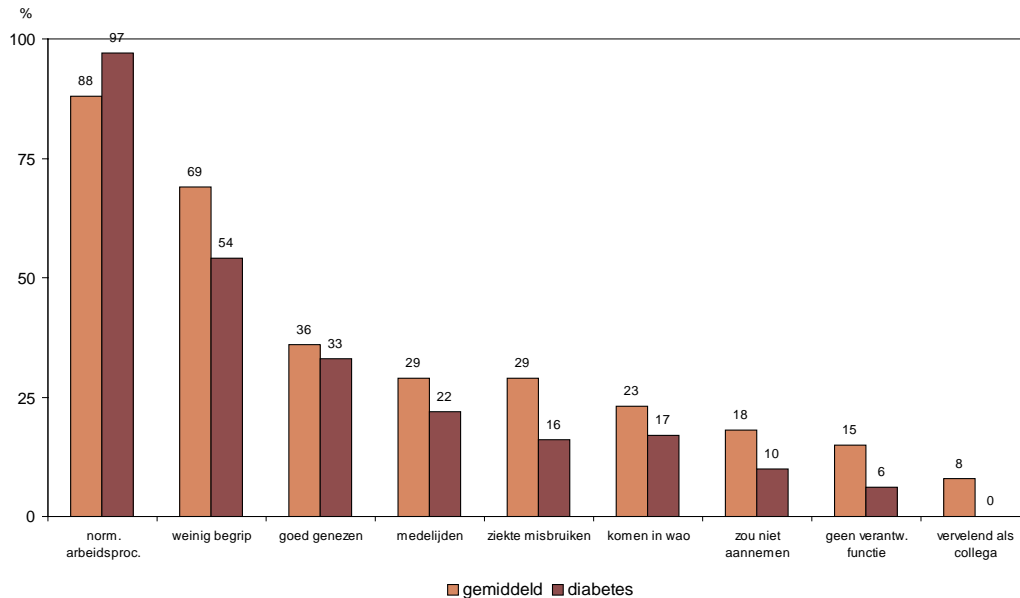

6.2.4 Diabetes

Als we de scores voor diabetici vergelijken met de gemiddelde scores, dan valt op dat men van mening is dat er minder begrip is voor de problemen waar diabetici mee te maken hebben dan gemiddeld het geval is. Daarnaast wordt van diabetici minder gedacht dat zij hun ziekte wel eens misbruiken om iets voor elkaar te krijgen. Verder zou men diabetici iets minder snel als personeel aannemen en minder snel een verantwoordelijke functie toevertrouwen. Hier tegenover staat echter dat men bij diabetici sterker van mening is dat zij heel goed in het normale arbeidsproces kunnen deelnemen.

De volgende grafiek geeft deze bevindingen grafisch weer:

29 | Diabetes versus het gemiddelde oordeel (% waar of een beetje waar)

6.3 Een vergelijking met de vier ziekten

We hebben in het voorafgaande gezien dat bij negen van de vijftien uitspraken verschillen bestaan in de beoordeling van de vier ziekten.

We zetten de resultaten van de negen uitspraken nog eens op een rijtje.

30 | Totaaloverzicht per ziekte

	migraine %	reuma %	CARA %	diabetes %
• mensen met <ziekte> kunnen heel goed aan het normale arbeidsproces deelnemen	91	78	88	97
• je moet medelijden hebben met mensen met <ziekte>	35	37	24	22
• mensen met <ziekte> maken wel eens gebruik van hun ziekte om iets voor elkaar te krijgen	31	31	36	16
• tegenwoordig kunnen artsen <ziekte> goed genezen	34	31	45	33
• mensen met <ziekte> kunnen geen verantwoordelijke functie in een bedrijf bekleden	24	17	10	6
• ik zou het vervelend vinden om te werken met een collega die <ziekte> heeft	17	7	8	0
• als ik werkgever of personeelsfunctionaris was, zou ik nooit iemand met <ziekte> aannemen	18	28	17	10
• mensen met <ziekte> komen uiteindelijk allemaal in de WAO terecht	8	51	16	17
• er is weinig begrip voor de problemen van mensen met <ziekte>	74	77	68	54

Migraine onderscheidt zich doordat men relatief vaak vindt dat migrainepatiënten geen verantwoordelijke functie kunnen bekleden en men vindt het vaker dan bij de andere ziekten vervelend om een migrainepatiënt als collega te hebben. Men denkt minder vaak dan bij anderen dat migrainepatiënten uiteindelijk allemaal in de WAO komen.

Reuma valt op doordat men minder vaak denkt dat reumapatiënten goed zouden kunnen functioneren in het arbeidsproces; men zou dergelijke patiënten ook niet snel aannemen in een bedrijf. Men verwacht vaak dat reumapatiënten uiteindelijk in de WAO terecht komen. Men vindt dat er weinig begrip is voor de ziekte en men vindt meer dan bij andere ziekten, dat medelijden op zijn plaats is.

Bij *CARA* denkt men relatief vaak dat artsen er iets aan kunnen doen en minder vaak dat CARA-patiënten in de WAO komen. Men vindt nogal eens dat CARA-patiënten hun ziekte gebruiken om iets voor elkaar te krijgen.

Met *diabetes* kan men goed aan het arbeidsproces deelnemen, vindt men. Men zou diabetespatiënten rustig aannemen in een bedrijf en men zou niet aarzelen deze patiënten verantwoordelijke functies te geven. Men heeft geen bezwaren tegen collega's die deze ziekte hebben. Men vindt dat er begrip is voor de ziekte en dat je geen medelijden met diabetici hoeft te hebben. Diabetici maken minder dan gemiddeld wel eens misbruik van hun ziekte.

6.4 Een vergelijking in de tijd

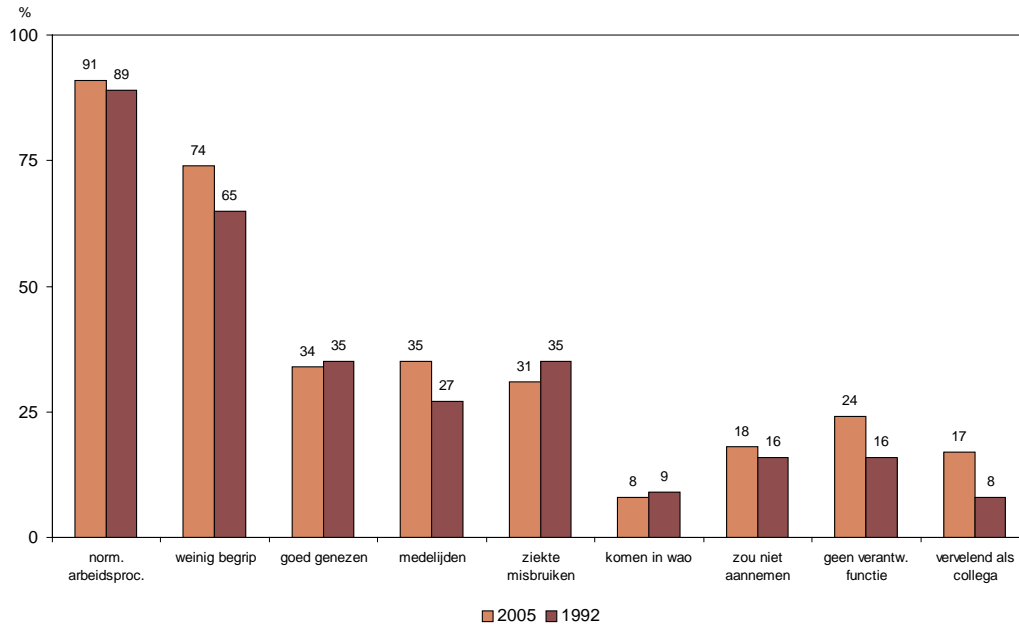
6.4.1 *Migraine*

Zetten we de scores op deze negen beweringen voor migraine van 2005 en 1992 naast elkaar dan zien we dat men nu iets meer de mening is toegedaan dat:

- er weinig begrip is voor migrainepatiënten
- je medelijden moet hebben met migrainepatiënten
- migrainepatiënten geen verantwoordelijke functie in een bedrijf kunnen bekleden
- men het vervelend vindt om met iemand te moeten werken die migraine heeft.

De volgende grafiek geeft een overzicht van deze vergelijking:

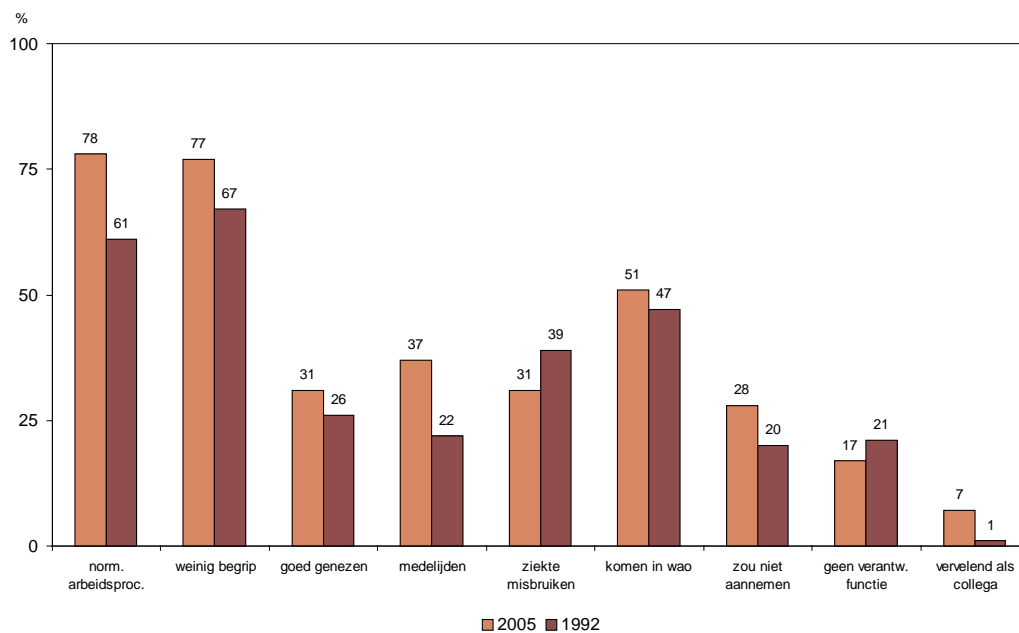
31 | Migraine, 2005 en 1992 (% waar of een beetje waar)

6.4.2 Reuma

In de volgende grafiek is te zien in hoeverre de reacties op deze beweringen zijn veranderd in de loop van de afgelopen 13 jaar:

32 | Reuma, 2005 en 1992 (% waar of een beetje waar)

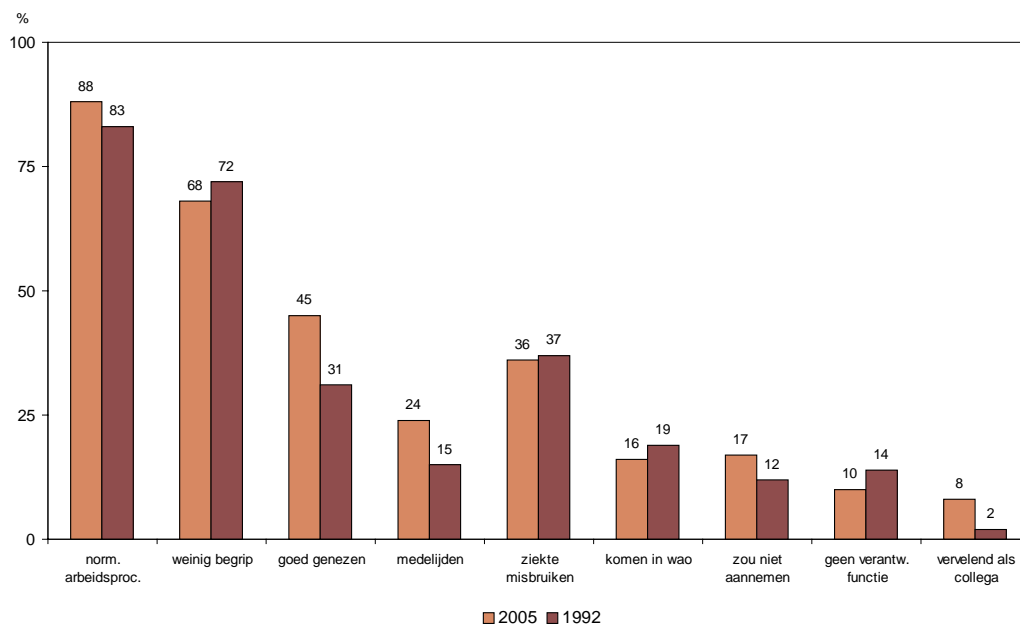
In de grafiek is te zien dat er wel een verschuiving in het beeld van de situatie van de reumapatiënten is gekomen. Men is nu duidelijk meer van mening dat:

- reumapatiënten goed aan het normale arbeidsproces kunnen deelnemen
- er weinig begrip is voor de problemen waar reumapatiënten mee te maken hebben
- men medelijden met reumapatiënten moet hebben
- men een reumapatiënt niet zo snel zal aannemen
- het vervelend is om een collega te hebben die aan reuma lijdt.

6.4.3 CARA

In de volgende grafiek staan de scores op de beweringen voor CARA van 2005 en 1992 vermeld:

33 | CARA, 2005 en 1992 (% waar of een beetje waar)

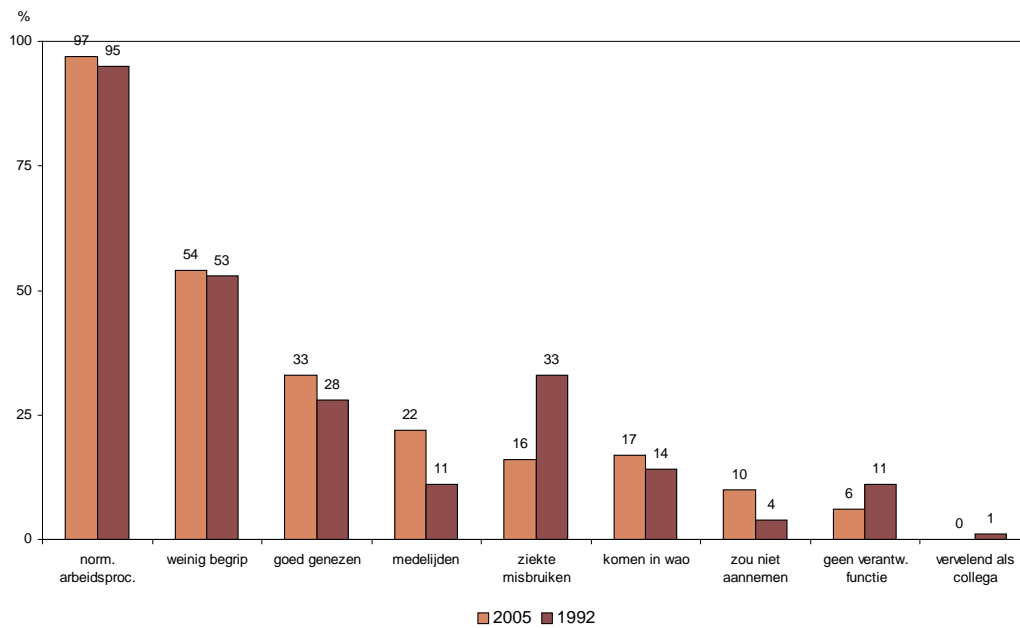

Het is opvallend dat men 13 jaar geleden dacht dat CARA veel minder goed te genezen was dan men nu denkt, toch had men toen ook minder medelijden met CARA-patiënten dan nu het geval is.

6.4.4 Diabetes

Hieronder worden de scores van 2005 en 1992 voor diabetes naast elkaar gezet:

34 | Diabetes, 2005 en 1992 (% waar of een beetje waar)

Het is opvallend dat men 13 jaar geleden veel sterker van mening was dat diabetici hun ziekte wel eens misbruikten om iets gedaan te krijgen. Ook had men 13 jaar geleden minder medelijden met diabetici. Voor de rest zijn er geen grote verschillen te zien.

7 Opvattingen van personen die de ziekte van nabij kennen

In dit hoofdstuk gaan we na of de respondenten zelf personen kennen die één van de ziekten hebben, hoe de contacten zijn met deze patiënten, of er wel eens over de ziekte gesproken wordt en dergelijke.

Ook wordt vastgesteld of de respondent de ziekte zelf heeft. Per ziekte wordt nagegaan of er een verschil is in de beeldvorming tussen respondenten die persoonlijk patiënten met de ziekte kennen en respondenten die geen patiënten met de ziekte kennen. Daarbij wordt ook nagegaan hoe de mensen met de ziekte zelf de vragen met betrekking tot de beeldvorming beantwoorden.

7.1 Migraine

Veel respondenten kennen personen die migraine hebben. Bijna driekwart (72%) kent mensen met migraine. Vaak is dat meer dan één persoon (32%).

Meer dan de helft (57%) kent dergelijke patiënten zelfs goed; 13% van de respondenten heeft de ziekte zelf.

Van degenen die migrainepatiënten kennen heeft 47% vaak contact met de migrainepatiënt die men het beste kent. Het contact is door de ziekte niet minder geworden.

Meer dan de helft (61%) spreekt wel eens met de patiënt over de ziekte, 39% spreekt (bijna) nooit over de ziekte.

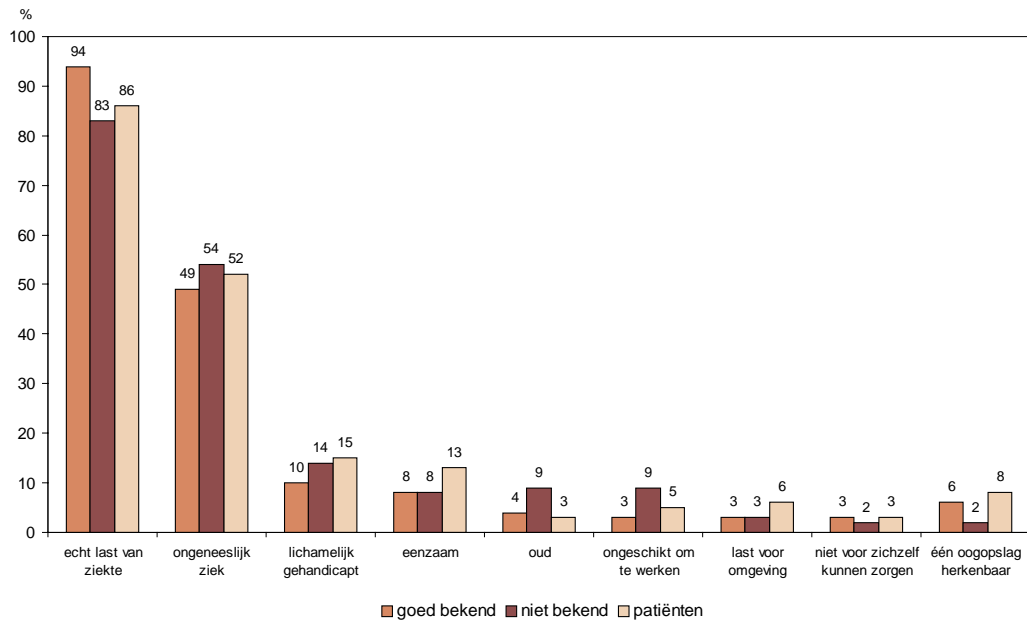
Bijna een derde (29%) verricht wel eens huishoudelijke hulp bij deze patiënten.

Volgens de respondenten merkt iets meer dan een tiende (12%) voortdurend iets van de ziekte, 85% zo nu en dan, terwijl volgens 3% van de respondenten de patiënt er eigenlijk nooit last van heeft.

Aan personen die geen migrainepatiënten in hun omgeving kennen, vroegen we of men als een goede bekende de ziekte zou krijgen, net zo vaak contact met deze persoon zou hebben als voor de ziekte. Meer dan driekwart verwacht geen veranderingen (86%), slechts een enkeling zou meer of minder contact hebben. Bijna tweederde zou bereid zijn te helpen met huishoudelijke bezigheden; 46% zou wel over de ziekte willen praten.

De negen vragen met betrekking tot de beeldvorming worden onderzocht voor personen die de patiënt met de ziekte *goed* kennen en voor personen die geen patiënten met migraine kennen. Ook de percentages van de patiënten zelf worden weergegeven.

35 | Beeldvorming migraine, naar bekendheid ziekte (% altijd of meestal wel*)

* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

Personen die een migrainepatiënt goed kennen, vinden vaker dan personen die geen migrainepatiënten kennen, dat migrainepatiënten echt last hebben van hun ziekte, maar ze vinden wat minder vaak dat migrainepatiënten oud zijn en ongeschikt om te werken.

De patiënten zelf vinden meestal wel dat ze echt last van hun ziekte hebben en ongeneeslijk ziek zijn. Bij de overige kenmerken scoren ook zij laag.

De respondenten kregen nog vijftien beweringen voorgelegd over mensen met migraine. Bij zeven uitspraken scoren de patiënten met migraine duidelijk anders dan de totale steekproef. Patiënten vinden vaker dan de totale steekproef dat mensen met migraine moeten proberen hun aandoening zoveel mogelijk voor andere mensen te verbergen. Patiënten vinden minder vaak dan de totale steekproef dat migrainepatiënten wel eens gebruik maken van hun ziekte om iets voor elkaar te krijgen en dat ze het vaak erger maken dan het is, om aandacht te vragen. Patiënten vinden minder vaak dat migrainepatiënten geen verantwoordelijke functie in een bedrijf kunnen bekleden, dat ze uiteindelijk allemaal in de wao terecht komen en dat je in een bedrijf beter geen migrainepatiënt kan aannemen.

Ten slotte is vermeldenswaard dat de migrainepatiënten minder dan de overige respondenten vinden dat migraine een chronische ziekte is (56%, versus 74% van de overige ondervraagden), en dat de patiënten naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en de aard van de dagelijkse bezigheden niet significant verschillen van niet-patiënten.

7.2 Reuma

Iets meer dan de helft (61%) van de respondenten kent personen die reuma hebben, vaak meer dan één persoon (31%). Meer dan de helft (51%) kent ze goed; 8% van de steekproef heeft de ziekte zelf.

Van degenen die reumapatiënten kennen, heeft 51% vaak contact met de reumapatiënt die men het beste kent. Het contact is door de ziekte niet intensiever of minder geworden.

Meer dan driekwart (78%) praat wel eens met de patiënt over de ziekte, terwijl 22% er bijna nooit of nooit over spreekt.

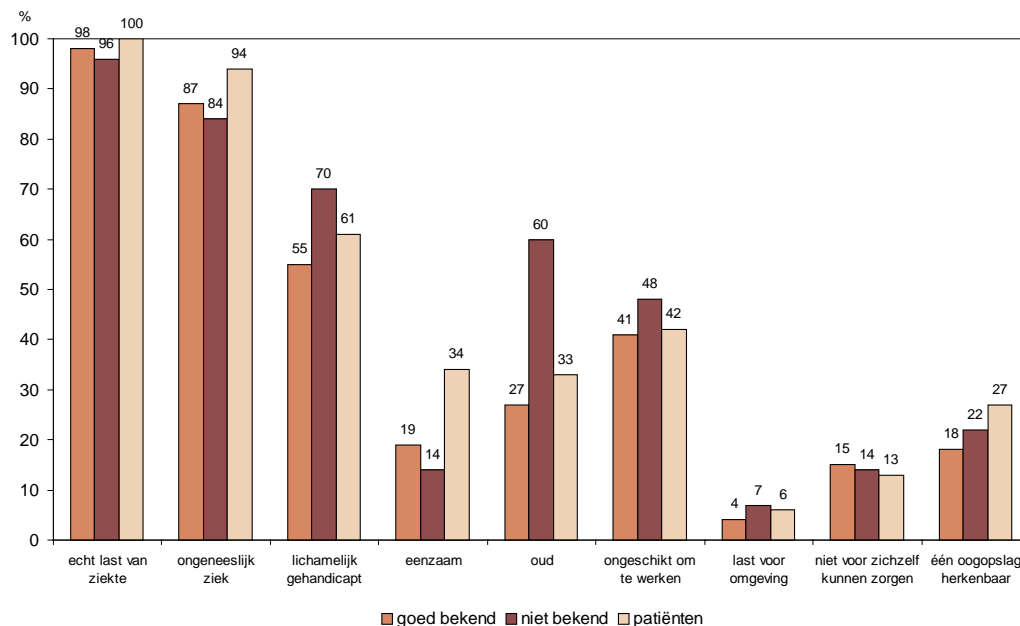
Meer dan een derde (38%) helpt deze patiënt wel eens met huishoudelijke bezigheden.

Een belangrijk gedeelte van de respondenten geeft aan dat de patiënt voortdurend last heeft van de ziekte (56%), volgens 41% heeft de patiënt er zo nu en dan last van en 1% eigenlijk nooit.

Degenen die geen reumapatiënten in hun omgeving kennen, denken zeker niet minder contact te hebben als een goede bekende de ziekte zou krijgen. Meer dan driekwart zou dan wel willen helpen met huishoudelijke bezigheden (78%), 66% zou met die persoon wel over de ziekte willen praten.

In de volgende grafische weergave worden de antwoorden op de negen vragen betreffende de beeldvorming over reumapatiënten vergeleken voor drie groepen: personen die reumapatiënten persoonlijk kennen, personen die geen reumapatiënten kennen en tenslotte reumapatiënten zelf.

36 | Beeldvorming reuma, naar bekendheid ziekte (% altijd of meestal wel*)

* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

Bij twee stellingen zijn er aanzienlijke verschillen tussen personen die reumapatiënten van nabij kennen en personen die geen reumapatiënten kennen: de laatste groep denkt veel vaker dat reumapatiënten lichamelijk gehandicapt zijn en ze menen veel vaker dat reumapatiënten oud zijn.

Patiënten zijn meestal van mening dat patiënten echt last van hun ziekte hebben, dat ze ongeneeslijk ziek zijn en dat ze lichamelijk gehandicapt zijn. Ze onderscheiden zich vooral door hun mening dat reumapatiënten eenzaam zijn.

Bij de vijftien beweringen over mensen met reuma, zijn er vier, waarbij reumapatiënten duidelijk anders scoren dan de totale steekproef. Reumapatiënten vinden vaker dan de niet-patiënten dat reumapatiënten hun ziekte zoveel mogelijk proberen te verbergen, terwijl ze ook vaker vinden dan niet-patiënten dat reumapatiënten meer open over hun ziekte moeten zijn (alle patiënten vinden dat laatste).

Reumapatiënten zijn het meer eens met de stelling dat artsen tegenwoordig reuma goed kunnen genezen. Ze zijn het ook meer oneens met de stelling dat reumapatiënten uiteindelijk allemaal in de WAO komen.

Reumapatiënten blijken vaak ouder dan niet-patiënten, het zijn relatief vaak vrouwen en reumapatiënten zijn lager opgeleid dan niet-reumapatiënten, waarschijnlijk mede doordat reumapatiënten ouder zijn. Slechts een gering gedeelte van de reumapatiënten uit ons onderzoek heeft betaald werk, vergeleken met de niet-patiënten.

7.3 CARA

Iets meer dan de helft van de respondenten (63%) kent personen die CARA hebben, 34% zelfs meer dan één persoon. De helft kent deze patiënten goed (52%); 14% heeft de ziekte zelf.

Iets meer dan de helft (52%) van degenen die personen met CARA kennen, heeft vaak contact met de CARA-patiënt die men het beste kent. Het contact is niet veranderd door de ziekte.

Meer dan de helft (60%) praat wel eens met deze persoon over de ziekte en 40% (bijna) nooit.

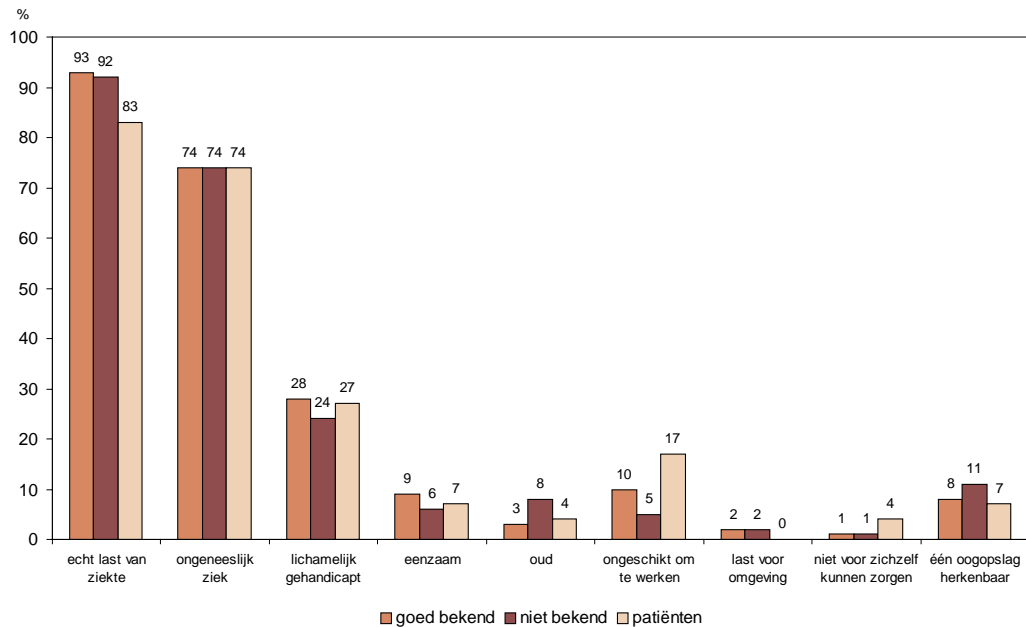
Bijna een derde (32%) helpt deze patiënt wel eens met huishoudelijke bezigheden.

Op de vraag of de patiënt vaak iets merkt van de ziekte, antwoordt 26% voortdurend, 67% zo nu en dan en 7% eigenlijk nooit.

Als een bekende de ziekte zou krijgen, denkt men minstens zo vaak contact te hebben met deze persoon als nu het geval is. Een belangrijk gedeelte (70%) zou dan wel willen helpen met huishoudelijke bezigheden, 58% zou ook wel over de ziekte willen praten.

We geven nu een overzicht van de antwoorden van een aantal groepen op de vragen over beeldvorming over CARA-patiënten: personen die bekend zijn met CARA-patiënten, personen die geen CARA-patiënten van nabij kennen en patiënten zelf.

37 | Beeldvorming CARA, naar bekendheid ziekte (% altijd of meestal wel*)

* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

De verschillen tussen personen die CARA-patiënten van nabij kennen en ondervraagden die geen CARA-patiënten kennen, zijn gering. Ook de patiënten zelf wijken weinig af: ze vinden vaak dat CARA-patiënten echt last van hun ziekte hebben en ongeneeslijk ziek zijn. Daarnaast vinden patiënten nog al eens dat er sprake is van lichamelijke handicaps (maar dat vinden ook niet-patiënten). Patiënten vinden iets vaker dan niet-patiënten dat CARA-patiënten niet geschikt zijn om te werken.

Bij de vijftien beweringen over personen met CARA zijn er verschillen tussen CARA-patiënten en niet-patiënten. CARA-patiënten vinden vaker dat CARA-patiënten hun ziekte zoveel mogelijk proberen te verbergen en zij vinden dat CARA-patiënten meer open zouden moeten zijn over hun ziekte.

CARA-patiënten vinden vaker dan de totale steekproef dat je als werkgever CARA-patiënten beter niet aan kunt nemen, dat CARA-patiënten geen verantwoordelijke functie in een bedrijf zouden kunnen uitoefenen, dat CARA-patiënten vaker naar de dokter gaan dan nodig is en dat CARA-patiënten uiteindelijk allemaal in de WAO terecht komen.

CARA-patiënten blijken niet te verschillen van niet-patiënten wat betreft geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en het wel of niet werkzaam zijn in een betaalde functie.

7.4 Diabetes

Heel veel respondenten kennen personen die diabetes hebben (77%), vaak zelfs meer dan één persoon (47%). Toch zijn er slechts zeven personen in de steekproef (4%) die zelf diabetes hebben. Meer dan de helft van de hele steekproef (59%) kent een diabetespatiënt goed.

Bijna de helft (42%) van degenen die diabetici kennen, heeft vaak contact met de persoon met die ziekte die men het beste kent. Het contact is nauwelijks veranderd als gevolg van de ziekte.

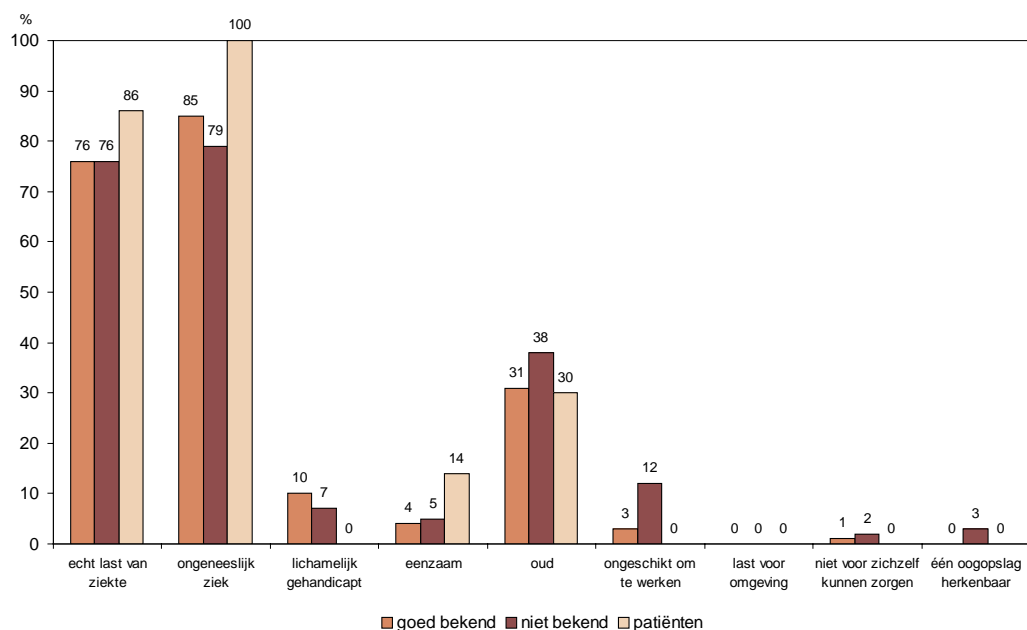
Meer dan tweederde (68%) praat er met de patiënt wel eens over en 32% bijna nooit. Iets meer dan een kwart (28%) helpt wel eens met huishoudelijke bezigheden.

Van de diabetespatiënten zou 40% voortdurend iets merken van de ziekte, 53% zo nu en dan en 5% eigenlijk nooit. Wat dit betreft scoort diabetes lager dan reuma, maar hoger dan migraine en CARA, waar het accent meer ligt bij *zo nu en dan*.

Als iemand in de naaste omgeving de ziekte zou krijgen, denkt men net zo vaak contact met deze persoon te hebben als op dit moment. Meer dan de helft (56%) zou dan wel bereid zijn te helpen met huishoudelijke bezigheden. Bijna een zelfde percentage zou ook wel over de ziekte willen praten met de patiënt (58%).

We vergelijken nu de al eerder onderscheiden groepen op de vragen over beeldvorming: bekenden van diabetici, personen die geen patiënten kennen en patiënten. De laatste groep is echter zeer klein (zeven personen). Het is duidelijk dat deze groep te klein is om generalisaties mogelijk te maken.

38 | *Beeldvorming diabetes, naar bekendheid ziekte (% altijd of meestal wel*)*

* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

Personen die diabetespatiënten van nabij kennen verschillen bij slechts één item van ondervraagden die geen diabetespatiënten kennen: de eerste groep meent vaker dat diabetespatiënten wel geschikt zijn om een betaalde functie uit te oefenen.

Patiënten vinden bijna altijd dat men met diabetes echt last van de ziekte heeft en dat diabetes ongeneeslijk is. Daarnaast vinden patiënten, dat het vaak om ouderen gaat. Patiënten vinden vaker dan de totale steekproef dat diabetes echt last geeft en ongeneeslijk is. Patiënten vinden vaker dat diabetespatiënten eenzaam zijn.

Bij de andere vijftien stellingen over diabetespatiënten, zijn er duidelijke verschillen tussen patiënten en de totale steekproef.

Patiënten vinden meer dan de totale steekproef, dat diabetespatiënten moeten proberen hun aandoening te verbergen, maar ze vinden ook vaker dat diabetespatiënten meer open moeten zijn over hun ziekte. Patiënten vinden ook vaker dat er weinig begrip is voor de problemen van diabetespatiënten. Patiënten vinden juist minder vaak dat diabetespatiënten hun ziekte gebruiken om iets voor elkaar te krijgen, dat ze vaker naar de dokter gaan dan nodig is, dat artsen diabetes zouden kunnen genezen en dat diabetespatiënten uiteindelijk allemaal in de WAO terecht komen.

Patiënten blijken naar geslacht en opleidingsniveau niet te verschillen van niet-patiënten. Er is wel een duidelijk verschil naar leeftijd: patiënten zijn gemiddeld duidelijk ouder dan niet-patiënten.

7.5 De patiënten onderling vergeleken

We hebben de opvattingen van de patiënten - in totaal via 24 stellingen gemeten - nog eens onderling vergeleken. Bij twaalf stellingen zijn er duidelijke verschillen tussen de groepen patiënten.

Patiënten met *migraine* vinden dat migrainepatiënten meer echt last van hun ziekte hebben dan de andere patiënten, maar ze zijn beter dan andere patiënten in staat zichzelf te verzorgen en geschikt om te werken. Ze vinden minder dan de andere groepen dat ze ongeneeslijk ziek zijn. Ten slotte vinden ze minder vaak dat migrainepatiënten meer open over hun ziekte zouden moeten zijn.

Reumapatiënten wijken het meest af van de andere patiënten. Ze vinden minder vaak dan andere patiënten dat reumapatiënten in staat zijn om voor zichzelf te zorgen en geschikt zijn om te werken en deel te nemen aan het arbeidsproces. Reumapatiënten vinden vaker dan de andere patiënten dat ze ongeneeslijk ziek zijn en vaker lichamelijk gehandicapt zijn. Ze komen volgens de patiënten vaker in de WAO terecht. Reumapatiënten voelen zich vaker eenzaam. Ze vinden vaker dan andere patiënten dat reumapatiënten ouder zijn. Reumapatiënten vinden minder vaak dat reumapatiënten moeten proberen hun aandoening te verbergen.

Vervolgens de opvattingen van de patiënten met *CARA*. Zij vinden minder vaak dan de andere patiënten dat hun ziekte ongeneeslijk is. Zij vinden vaker dan de andere patiënten dat mensen met *CARA* hun ziekte proberen te verbergen.

Ten slotte de *diabetespatiënten*. Zij wijken af van de andere groepen patiënten wat betreft het echt last hebben van de ziekte, wat volgens diabetespatiënten minder vaak voorkomt. Ze zijn in eigen ogen minder vaak lichamelijk gehandicapt, maar wel vaker ongeneeslijk ziek. Ze zijn vaker dan de andere patiëntengroepen in staat om aan het arbeidsproces deel te nemen. Diabetespatiënten vinden minder vaak dan andere patiënten dat zij hun ziekte proberen te verbergen. Maar ze vinden ook dat diabetespatiënten meer open over hun ziekte moeten zijn.

De *eigen gezondheid* wordt door reumapatiënten minder positief ingeschat dan de gezondheid van de anderen groepen patiënten, terwijl de migrainepatiënten juist positiever zijn over hun gezondheid dan de andere patiënten.

Reuma- en diabetespatiënten hebben de laatste jaren vaker ernstige problemen met hun gezondheid gehad dan migraine- en CARA-patiënten.

8 De interesse voor informatie over ziekten

De interesse voor ziekten en de achtergronden van ziekten is gemeten via de vraag 'Stel dat er op de televisie een uitzending is over de achtergronden van bepaalde ziekten, zou u dan kijken?' (met als antwoordcategorieën zeker, misschien, niet, weet niet). Een derde van de ondervraagden zou zeker kijken, 56% misschien en 11% niet. Interessant is de relatie met geslacht, leeftijd en opleidingsniveau.

39 | *Interesse tv-uitzendingen over ziekten, naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau*

(horizontaal gepercenteerd)	zeker kijken	misschien kijken	niet kijken
<i>geslacht</i>	%	%	%
• man	24	62	14
• vrouw	41	51	8
<i>leeftijd</i>			
• 18-24 jaar	22	63	16
• 25-34 jaar	34	61	5
• 35-44 jaar	31	55	14
• 45-54 jaar	36	56	8
• 55-64 jaar	42	52	6
• 65 jaar en ouder	28	53	19
<i>opleidingsniveau</i>			
• lager	39	48	14
• middelbaar	34	58	7
• hoger	26	61	14

Vrouwen en lager opgeleiden tonen relatief veel interesse voor televisieprogramma's over gezondheid. Bij leeftijd zien we dat de interesse toeneemt naarmate men ouder is, maar dat de interesse minder is bij de oudste groep.

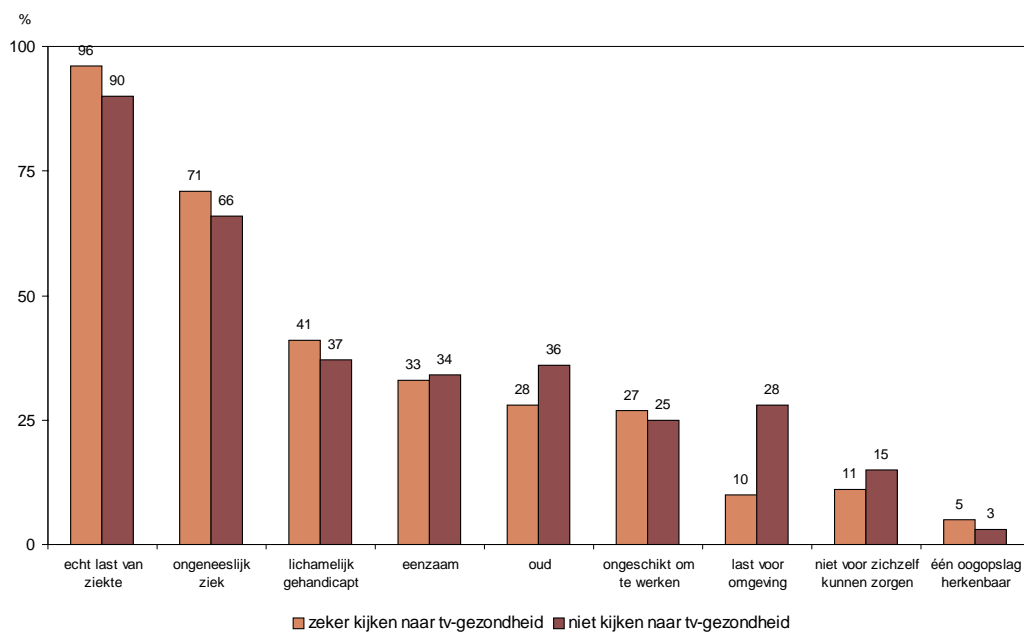
Personen met een minder goede gezondheid zijn meer geïnteresseerd in televisie-uitzendingen over gezondheid.

40 | Interesse tv-uitzendingen over ziekten, naar eigen gezondheid

(horizontaal gepercenteerd)	zeker kijken	misschien kijken	niet kijken
<i>eigen gezondheid</i>	%	%	%
• heel goed	25	62	12
• gaat wel	38	52	10
• niet zo goed	55	38	5
<i>laatste jaren ernstige problemen gehad met gezondheid</i>			
• ja	48	46	6
• nee	26	61	13

Vervolgens zijn we nagegaan of personen die zeker zouden kijken naar televisieprogramma's over ziekten, verschillen in hun beeldvorming over chronisch zieken vergeleken met personen die geen interesse hebben voor het onderwerp ziekte. Die verschillen zijn soms wel aanwezig.

41 | Beeldvorming chronisch zieken, naar interesse tv-programma's over ziekten (% altijd of meestal wel*)

* met uitzondering van geschikt om te werken ('meestal niet') en voor zichzelf kunnen zorgen ('meestal niet')

De niet-geïnteresseerden vinden chronisch zieken vaker een last voor hun omgeving dan wel-geïnteresseerden. Niet-geïnteresseerden menen ook vaker dat chronisch zieken oud zijn.

We hebben vervolgens gekeken of interesse ook gerelateerd is aan de opvattingen over de vier ziekten. Dat blijkt inderdaad nogal eens het geval te zijn.

Bij de 24 stellingen zien we bij *migraine* vijf verschillen tussen geïnteresseerden en niet-geïnteresseerden. Geïnteresseerden vinden vaker dat migraine ongeneeslijk is en dat er weinig begrip is voor de ziekte. Ongeïnteresseerden vinden vaker dat je als werkgever

migrainepatiënten beter niet kunt aannemen, dat deze patiënten geen verantwoordelijke functie zouden kunnen bekleden. Ongeïnteresseerden menen vaker dat migrainepatiënten lichamelijk gehandicapt zijn.

Bij *reuma* zijn er ook verschillen tussen geïnteresseerden en niet-geïnteresseerden. Geïnteresseerden denken vaker dat reumapatiënten ongeschikt zijn om te werken, dat reuma ongeneeslijk is. Ze vinden vaker dat reumapatiënten hun ziekte proberen te verbergen, maar dat ze er meer open over zouden moeten zijn. Geïnteresseerden vinden vaker dan ongeïnteresseerden dat er weinig begrip is voor reumapatiënten. Ongeïnteresseerden vinden vaker dan geïnteresseerden dat reumapatiënten ouder zijn en dat je medelijden moet hebben met reumapatiënten.

Bij *CARA* zijn er ook verschillen. Net zoals bij reuma, vinden geïnteresseerden vaker dat CARA-patiënten hun ziekte proberen te verbergen, maar dat ze er meer open over zouden moeten zijn. Geïnteresseerden vinden vaker dan ongeïnteresseerden dat er weinig begrip is voor CARA. Ongeïnteresseerden vinden vaker dat je als werkgever beter geen CARA-patiënten kan aannemen en dat CARA-patiënten geen verantwoordelijke functie zouden kunnen bekleden. Ongeïnteresseerden hebben vaker medelijden met CARA-patiënten.

Bij *diabetes* ten slotte zien we opnieuw dat geïnteresseerden vaker vinden dat er weinig begrip is voor diabetes. Geïnteresseerden vinden vaker dan ongeïnteresseerden dat diabetespatiënten meer open over hun ziekte zouden moeten zijn. Ongeïnteresseerden vinden vaker dat artsen diabetes niet kunnen genezen en ze vinden vaker dat diabetespatiënten moeten proberen hun ziekte te verbergen voor anderen.

9 Samenvatting van de belangrijkste resultaten

In 1992 heeft VELDKAMP van de Nationale Commissie Chronisch Zieken onderzoek verricht naar de beeldvorming rond chronisch zieken. De Stichting Week van de Chronisch Zieken is benieuwd in hoeverre de opvattingen van toen verschillen van de opvattingen zoals die nu bestaan. De opzet van het onderzoek is gelijk aan het onderzoek van 1992: een representatieve steekproef van 18 jaar en ouder ondervragen over het beeld dat men heeft van chronisch ziek(t)e(n) en het beeld van een viertal specifieke ziekten: migraine, reuma, CARA en diabetes. Het onderzoek in 1992 vond telefonisch plaats, het onderzoek in 2005 met behulp van zelfinvullijsten via ons accesspanel TNS Nipobase. Deze panelleden beschikken over een pc en een modem. Met behulp van hun pc vullen de respondenten de aan hen elektronisch toegestuurde vragenlijst in.

In mei 2005 zijn in totaal 691 personen ondervraagd: 169 over MIGRAINE 160 over DIABETES, 181 over CARA, en 181 over REUMA. Na weging is de totale steekproef en de vier deelsteekproeven representatief voor de Nederlandse bevolking naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau.

Uit het onderzoek blijkt dat men bij *chronische ziekten* vooral denkt aan reuma en CARA. Men schat dat 27% van de Nederlandse bevolking een chronische ziekte heeft. Men beschouwt vooral CARA en reuma als chronische ziekten, terwijl dat bij diabetes en vooral migraine minder het geval is. Men ziet chronisch zieken als mensen die echt last hebben van hun ziekte en meestal ongeneeslijk ziek zijn. Ongeveer een derde is van mening dat de meeste chronisch zieken lichamelijk gehandicapt, eenzaam en oud zijn.

Een kwart is van mening dat chronisch zieken niet geschikt zijn om te werken. Minder vaak is men van mening dat chronisch zieken een last zijn voor hun omgeving, dat ze niet in staat zijn voor zichzelf te zorgen en dat ze in één oogopslag als chronisch ziek te herkennen zijn. Vervolgens zijn dezelfde eigenschappen voor de vier specifieke ziekten onderzocht. Het blijkt dat de beeldvorming over de ziekten onderling sterk verschilt. Reuma en diabetes worden vaker als ongeneeslijk gezien dan CARA en vooral migraine. Volgens veel respondenten zijn reumapatiënten vaker lichamelijk gehandicapt en migraine- en diabetespatiënten veel minder vaak. Reumapatiënten worden vaak niet geschikt geacht om te werken en wat minder in staat om voor zichzelf te zorgen. Reumapatiënten denkt men vaker in één oogopslag te herkennen en men denkt bij deze ziekte en bij diabetes wat vaker aan ouderen.

Ook in 1992 werd de beeldvorming op deze aspecten onderzocht. Als het gaat om de chronisch zieke, dan vindt men in 2005 vaker dan in 1992 dat chronisch zieken ongeneeslijk ziek zijn en oud zijn, maar minder vaak dat ze in één oogopslag te herkennen zijn als chronisch ziek.

Migrainepatiënten zag men in 1992 vaker als lichamelijk gehandicapt, in één oogopslag herkenbaar en als een last voor de omgeving. Reumapatiënten vindt men in 2005 vaker ongeneeslijk ziek, oud en ongeschikt om te werken, maar in 1992 vond men vaker dat ze in één oogopslag te herkennen zijn en vaker dat ze niet voor zichzelf kunnen zorgen. Men vindt in 2005 vaker dat CARA een ongeneeslijke ziekte is, maar minder vaak dat een CARA-patiënt eenzaam is en in één oogopslag als chronisch ziek te herkennen is. Men vindt nu vaker dan in 1992 dat diabetici oudere mensen zijn, maar minder vaak dat de ziekte leidt tot lichamelijke handicaps.

Per ziekte zijn vijftien beweringen aan de ondervraagden voorgelegd. Reumapatiënten vertonen het meest afwijkende beeld: men denkt vaker dat reumapatiënten uiteindelijk in de WAO zullen komen, dat ze niet aan het normale arbeidsproces kunnen deelnemen en dat je ze als werkgever beter niet kunt aannemen. Migrainepatiënten zouden juist minder dan de andere patiënten in de WAO komen. Diabetespatiënten vallen vooral op doordat er veel begrip is voor de ziekte en ze maken minder dan gemiddeld misbruik van hun ziekte. Een vergelijking in de tijd maakt duidelijk dat men bij alle ziekten meer dan in 1992 vindt dat men medelijden moet hebben met mensen die die ziekte hebben. Men vindt nu vaker dan in 1992 dat reumapatiënten aan het arbeidsproces kunnen deelnemen (NB: terwijl men in 2005 vaker vindt dan in 1992, dat ze ongeschikt zijn om te werken), maar ook dat er weinig begrip is voor reumapatiënten. Bij CARA vindt men nu vaker dat de ziekte te genezen is. Volgens de ondervraagden maken diabetici minder misbruik van hun ziekte dan ze dat in 1992 vonden.

Het onderzoek maakt duidelijk dat patiënten en personen die patiënten van nabij kennen verschillen in hun opvattingen over de ziekten dan personen die de ziekten niet van nabij kennen. Vooral patiënten wijken soms aanzienlijk af. Reumapatiënten vinden vaker dan de totale steekproef dat ze eenzaam zijn; ze vinden vaker dat ze meer open over hun ziekte zouden moeten zijn. Ze menen vaker dat artsen de ziekte kunnen genezen en juist minder vaak dat ze met deze ziekte uiteindelijk in de WAO komen. Ook CARA-patiënten vinden vaker dan de totale steekproef dat ze meer open over hun ziekte moeten zijn. Ze vinden vaker dat je als werkgever beter geen CARA-patiënten kunt aannemen. Diabetici vinden vaker dan de totale steekproef dat je als patiënt echt last hebt van de ziekte en dat de ziekte ongeneeslijk is. In het laatste hoofdstuk staat de interesse voor televisieprogramma's over gezondheid centraal. Vrouwen en lager opgeleiden tonen meer interesse dan mannen en hoger opgeleiden. Ouderen tonen meer interesse dan jongeren, maar personen van 65 jaar en ouder tonen minder belangstelling. Personen met een minder goede gezondheid zijn meer geïnteresseerd. Geïnteresseerden en minder geïnteresseerden blijken ook te verschillen in hun beeldvorming van chronisch zieken.

Uit het onderzoek komt naar voren dat men nu wat genuanceerder denkt over chronisch zieken dan in 1992. Er is meer oog voor de verschillen tussen de diverse chronische ziekten. De kennis lijkt toegenomen. Zo meent nog slechts een gering percentage dat chronisch zieken in één oogopslag te herkennen zijn. Men heeft meer begrip gekregen voor de negatieve gevolgen op het leven als gevolg van een chronische ziekte. Het imago van de chronisch zieken lijkt verbeterd. Minder mensen dan in 1992 vinden dat chro-

nisch zieken een last zijn voor hun omgeving en meer mensen vinden dat chronisch zieken in staat zijn om voor zichzelf te zorgen.

Eén van de opvallendste bevindingen van het onderzoek betreft de opvattingen van de bevolking ten aanzien van het verrichten van arbeid door chronisch zieken.

De stelling 'als ik werkgever of personeelsfunctionaris was, zou ik nooit iemand met ... aannemen' vindt men 28% waar of een beetje waar als het gaat om personen met reuma (in 1992 20%), 18% voor migrainepatiënten (in 1992 16%), 17% voor CARA-patiënten (in 1992 12%) en 10% voor diabetespatiënten (in 1992 4%). Bij alle groepen is er eerder sprake van een percentagestijging bij deze stelling ten opzichte van 1992, dan van een daling.

Vooraf personen met reuma vindt men vaak niet geschikt om te werken (44%); de andere patiëntengroepen scoren hier veel lager (maximaal 7%). En men vindt dat vooral reumapatiënten niet goed aan het normale arbeidsproces kunnen deelnemen (17%), de andere patiëntengroepen scoren ook bij deze stelling veel lager (maximaal 6%).

Meer dan de helft van de ondervraagden vindt de stelling dat mensen met reuma uiteindelijk allemaal in de WAO terecht komen, waar of een beetje waar (51%). Bij de andere patiëntengroepen is dat veel lager (diabetes 17%, CARA 16% en migraine 8%).

Als het gaat om verantwoordelijke functies in een bedrijf, is er vaak twijfel ten aanzien van reumapatiënten, maar ook ten aanzien van migrainepatiënten: 17% vindt de stelling dat mensen met reuma geen verantwoordelijke functie kunnen bekleden waar of een beetje waar en 24% vindt dat bij migrainepatiënten. Bij CARA is dat 10% en bij diabetes 6%.

bijlage 1

de vragenlijst
(variant migraine)

VRAAG 1**DUMMY**

101LI

Aandoening.

- 1 migraine
- 2 reuma
- 3 CARA
- 4 diabetes

*SCHRIJF IN POSITIE Q1 [1]***VRAAG 101****OPEN VRAAG MULTI**

102L40

Aan welke ziekten denkt u zoal bij 'chronische ziekten'?

VRAAG 102**FORMULIER VRAAG**

Hoeveel procent van alle mensen in Nederland heeft, schat u, een chronische ziekte?

*PLAATS IN ziekten "Zijn volgens u mensen met een chronische ziekte in één oogopslag als chronisch ziek te herkennen?"***VRAAG 103**

145LI

Zijn volgens u mensen met een chronische ziekte in één oogopslag als chronisch ziek te herkennen?

- 1 altijd
- 2 meestal wel
- 3 meestal niet
- 7 weet niet

*PLAATS IN ziekten "Hebben chronisch zieken volgens u echt last van hun ziekte?"***VRAAG 103**

146LI

Hebben chronisch zieken volgens u echt last van hun ziekte?

- 1 altijd
- 2 meestal wel
- 3 meestal niet
- 7 weet niet

*PLAATS IN ziekten "Zijn chronisch zieken volgens u in staat om voor zichzelf te zorgen?"***VRAAG 103**

147LI

Zijn chronisch zieken volgens u in staat om voor zichzelf te zorgen?

- 1 altijd
- 2 meestal wel
- 3 meestal niet
- 7 weet niet

*PLAATS IN ziekten "Zijn chronisch zieken volgens u geschikt om te werken?"***VRAAG 103**

148LI

Zijn chronisch zieken volgens u geschikt om te werken?

- 1 altijd
- 2 meestal wel
- 3 meestal niet
- 7 weet niet

*PLAATS IN ziekten "Zijn chronisch zieken volgens u lichamelijk gehandicapt?"***VRAAG 103**

149LI

Zijn chronisch zieken volgens u lichamelijk gehandicapt?

- 1 altijd
- 2 meestal wel
- 3 meestal niet
- 7 weet niet

PLAATS IN ziekten "Zijn chronisch ziekten volgens u ongeneeslijk ziek?"

VRAAG 103

150LI

Zijn chronisch ziekten volgens u ongeneeslijk ziek?

- 1 altijd
- 2 meestal wel
- 3 meestal niet
- 7 weet niet

PLAATS IN ziekten "Zijn chronisch ziekten volgens u eenzaam?"

VRAAG 103

151LI

Zijn chronisch ziekten volgens u eenzaam?

- 1 altijd
- 2 meestal wel
- 3 meestal niet
- 7 weet niet

PLAATS IN ziekten "Zijn chronisch ziekten volgens u oud?"

VRAAG 103

152LI

Zijn chronisch ziekten volgens u oud?

- 1 altijd
- 2 meestal wel
- 3 meestal niet
- 7 weet niet

PLAATS IN ziekten "Zijn chronisch ziekten volgens u een last voor hun omgeving?"

VRAAG 103

153LI

Zijn chronisch ziekten volgens u een last voor hun omgeving?

- 1 altijd
- 2 meestal wel
- 3 meestal niet
- 7 weet niet

PLAATS IN ziekte "Heeft u wel eens gehoord van migraine?"

VRAAG 104

154LI

Heeft u wel eens gehoord van migraine?

- 1 ja, van gehoord
- 2 nee, nooit van gehoord

PLAATS IN ziekte "Heeft u wel eens gehoord van reuma?"

VRAAG 104

155LI

Heeft u wel eens gehoord van reuma?

- 1 ja, van gehoord
- 2 nee, nooit van gehoord

PLAATS IN ziekte "Heeft u wel eens gehoord van astma of CARA?"

VRAAG 104

156LI

Heeft u wel eens gehoord van astma of CARA?

- 1 ja, van gehoord
- 2 nee, nooit van gehoord

PLAATS IN ziekte "Heeft u wel eens gehoord van diabetes of suiker?"

VRAAG 104

157LI

Heeft u wel eens gehoord van diabetes of suiker?

- 1 ja, van gehoord
- 2 nee, nooit van gehoord

VRAAG 105

158LI

De volgende vragen gaan over migraine.
Is migraine volgens u een chronische ziekte?

- 1 ja
 - 2 nee
 - 7 weet niet
 - 8 nooit van ziekte gehoord
- GA VERDER NAAR VRAAG 1151

VRAAG 1060

159LI

Migraine is een chronische ziekte, omdat mensen met deze ziekte bijna nooit helemaal genezen en er meestal sprake is van jarenlange klachten.

Heeft u zelf migraine?

- 1 ja
 - 2 nee
- PLAATS IN txt1061 "ook andere"

VRAAG 1061

160LI

Kent u persoonlijk<?> mensen die migraine hebben?

- 1 ja, één persoon
 - 2 ja, meerdere personen
 - 3 nee
- PLAATS IN txt1081 "het __a"
- GA VERDER NAAR VRAAG 1091

VRAAG 1062**FORMULIER VRAAG**

INDIEN [Q1061 , 2]

Hoeveel personen met migraine kent u?

VRAAG 1071

INDIEN [Q1061 , 1]

164LI

Kent u die persoon goed?

- 1 ja
- 2 nee

VRAAG 1072

INDIEN [Q1061 , 2]

165LI

Zijn daar personen bij die u goed kent?

- 1 ja
- 2 nee

VRAAG 1081

166LI

De volgende vragen gaan over de persoon met de ziekte migraine die u<?> kent.

Merkt deze persoon voortdurend, zo nu en dan of eigenlijk nooit iets van die ziekte?

- 1 voortdurend
- 2 zo nu en dan
- 3 eigenlijk nooit
- 7 weet niet

VRAAG 1082

167LI

Heeft u vaak, zo nu en dan of (bijna) nooit contact met deze persoon?

- 1 vaak
- 2 zo nu en dan
- 3 (bijna) nooit

VRAAG 1083

168LI

Heeft u net zo vaak, meer of juist minder contact met die persoon als vóór de ziekte?

- 1 net zo vaak
- 2 meer contact
- 3 minder contact
- 7 weet niet
- 8 heeft ziekte zolang ik die persoon ken

VRAAG 1084

169LI

Praat u vaak, zo nu en dan of (bijna) nooit met die persoon over de ziekte en alles wat daar mee te maken heeft?

- 1 vaak
- 2 zo nu en dan
- 3 (bijna) nooit

VRAAG 1085

170LI

Helpt u die persoon vaak, zo nu en dan of (bijna) nooit met lichte huishoudelijke bezigheden, zoals boodschappen doen, afwassen en dergelijke?

- 1 vaak
- 2 zo nu en dan
- 3 (bijna) nooit

*GA VERDER NAAR VRAAG 110***VRAAG 1091**

171LI

Stel dat een goede bekende van u die ziekte zou krijgen. Zou u dan, denkt u, met die persoon net zo vaak contact hebben als vóór die ziekte, of zou u meer contact hebben of juist minder contact?

- 1 net zo vaak
- 2 meer contact
- 3 minder contact
- 7 weet niet

VRAAG 1092

172LI

Zou u dan, denkt u, met die persoon geregeld praten over de ziekte en alles wat daar mee te maken heeft?

- 1 ja
- 2 nee
- 7 weet niet

VRAAG 1093

173LI

Zou u die persoon dan geregeld willen helpen met lichte huishoudelijke bezigheden, zoals boodschappen doen, afwassen en dergelijke?

- 1 ja
2 nee
7 weet niet

PLAATS IN stelling "Zijn volgens u mensen met migraine in één oogopslag als chronisch ziek te herkennen?"

VRAAG 1101

174LI

Zijn volgens u mensen met migraine in één oogopslag als chronisch ziek te herkennen?

- 1 altijd
2 meestal wel
3 meestal niet
7 weet niet

PLAATS IN stelling "Hebben mensen met migraine volgens u echt last van hun ziekte?"

VRAAG 1101

175LI

Hebben mensen met migraine volgens u echt last van hun ziekte?

- 1 altijd
2 meestal wel
3 meestal niet
7 weet niet

PLAATS IN stelling "Zijn mensen met migraine volgens u in staat om voor zichzelf te zorgen?"

VRAAG 1101

176LI

Zijn mensen met migraine volgens u in staat om voor zichzelf te zorgen?

- 1 altijd
2 meestal wel
3 meestal niet
7 weet niet

PLAATS IN stelling "Zijn mensen met migraine volgens u geschikt om te werken?"

VRAAG 1101

177LI

Zijn mensen met migraine volgens u geschikt om te werken?

- 1 altijd
2 meestal wel
3 meestal niet
7 weet niet

PLAATS IN stelling "Zijn mensen met migraine volgens u lichamelijk gehandicapt?"

VRAAG 1101

178LI

Zijn mensen met migraine volgens u lichamelijk gehandicapt?

- 1 altijd
2 meestal wel
3 meestal niet
7 weet niet

PLAATS IN stelling "Zijn mensen met migraine volgens u ongeneeslijk ziek?"

VRAAG 1101

179LI

Zijn mensen met migraine volgens u ongeneeslijk ziek?

- 1 altijd
- 2 meestal wel
- 3 meestal niet
- 7 weet niet

PLAATS IN stelling "Zijn mensen met migraine volgens u eenzaam?"

VRAAG 1101

180LI

Zijn mensen met migraine volgens u eenzaam?

- 1 altijd
- 2 meestal wel
- 3 meestal niet
- 7 weet niet

PLAATS IN stelling "Zijn mensen met migraine volgens u oud?"

VRAAG 1101

181LI

Zijn mensen met migraine volgens u oud?

- 1 altijd
- 2 meestal wel
- 3 meestal niet
- 7 weet niet

PLAATS IN stelling "Zijn mensen met migraine volgens u een last voor hun omgeving?"

VRAAG 1101

182LI

Zijn mensen met migraine volgens u een last voor hun omgeving?

- 1 altijd
- 2 meestal wel
- 3 meestal niet
- 7 weet niet

VRAAG 1111

183LI

Zijn er andere eigenschappen of kenmerken die volgens u typerend zijn voor mensen met migraine?

- 1 ja
- 2 nee
- 7 weet niet

VRAAG 1112

OPEN VRAAG MULTI

INDIEN [Q1111 , 1]

184L40

Welke eigenschappen of kenmerken?

VRAAG 112

FORMULIER VRAAG

Hoeveel procent van alle mensen in Nederland heeft, schat u, migraine?

VRAAG 113

227L2

Wat is volgens u de belangrijkste oorzaak van migraine?
(u kunt één antwoord aankruisen)
belangrijkste oorzaak:

- 1 ongezond leefgedrag
- 2 ongezonde omgeving
- 3 aangeboren\erfelijk
- 4 ouderdom
- 5 psychisch\spanningen
- 6 ze weten de oorzaak niet
- 7 anders, nl.:
- 97 weet niet

VRAAG 1140

229L1

Er komen nu een aantal beweringen over mensen met migraine.

- 9 doorgaan

PLAATS IN stelling2 "Mensen met migraine kunnen heel goed aan het normale arbeidsproces deelnemen."

VRAAG 114

230L1

Mensen met migraine kunnen heel goed aan het normale arbeidsproces deelnemen.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

PLAATS IN stelling2 "Mensen met migraine moeten proberen hun aandoening zoveel mogelijk voor andere mensen te verbergen."

VRAAG 114

231L1

Mensen met migraine moeten proberen hun aandoening zoveel mogelijk voor andere mensen te verbergen.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

PLAATS IN stelling2 "Je moet medelijden hebben met mensen met migraine."

VRAAG 114

232L1

Je moet medelijden hebben met mensen met migraine.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

PLAATS IN stelling2 "Mensen met migraine maken wel eens gebruik van hun ziekte om iets voor elkaar te krijgen."

VRAAG 114

233L1

Mensen met migraine maken wel eens gebruik van hun ziekte om iets voor elkaar te krijgen.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

PLAATS IN stelling2 "Tegenwoordig kunnen artsen migraine goed genezen."

VRAAG 114

234LI

Tegenwoordig kunnen artsen migraine goed genezen.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

PLAATS IN stelling2 "Mensen met migraine kunnen geen verantwoordelijke functie in een bedrijf bekleden."

VRAAG 114

235LI

Mensen met migraine kunnen geen verantwoordelijke functie in een bedrijf bekleden.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

PLAATS IN stelling2 "Mensen met migraine proberen hun ziekte zoveel mogelijk te verbergen."

VRAAG 114

236LI

Mensen met migraine proberen hun ziekte zoveel mogelijk te verbergen.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

PLAATS IN stelling2 "Ik zou het vervelend vinden om te werken met een collega die migraine heeft."

VRAAG 114

237LI

Ik zou het vervelend vinden om te werken met een collega die migraine heeft.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

PLAATS IN stelling2 "Als ik werkgever of personeelsfunctionaris was, zou ik nooit iemand met migraine aannemen."

VRAAG 114

238LI

Als ik werkgever of personeelsfunctionaris was, zou ik nooit iemand met migraine aannemen.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

PLAATS IN stelling2 "Mensen met migraine gaan vaker naar de dokter dan nodig is."

VRAAG 114

239LI

Mensen met migraine gaan vaker naar de dokter dan nodig is.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

PLAATS IN stelling2 "Mensen met migraine komen uiteindelijk allemaal in de WAO terecht."

VRAAG 114

240LI

Mensen met migraine komen uiteindelijk allemaal in de WAO terecht.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

PLAATS IN stelling2 "Mensen met migraine maken het vaak erger dan het is, om aandacht te vragen."

VRAAG 114

241LI

Mensen met migraine maken het vaak erger dan het is, om aandacht te vragen.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

PLAATS IN stelling2 "Mensen met migraine moeten meer open over hun ziekte zijn."

VRAAG 114

242LI

Mensen met migraine moeten meer open over hun ziekte zijn.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

PLAATS IN stelling2 "Er is weinig begrip voor de problemen van mensen met migraine."

VRAAG 114

243LI

Er is weinig begrip voor de problemen van mensen met migraine.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

PLAATS IN stelling2 "Ik wil liefst niet te maken hebben met mensen die migraine hebben."

VRAAG 114

244LI

Ik wil liefst niet te maken hebben met mensen die migraine hebben.

- 1 waar
- 2 een beetje waar
- 3 niet waar
- 7 weet het echt niet

VRAAG 1151

245LI

Ten slotte een paar vragen over uzelf
Hoe is over het algemeen uw eigen gezondheid?

- 1 heel goed
- 2 gaat wel
- 3 niet zo goed
- 7 weet niet

VRAAG 1152

246LI

Heeft u de laatste jaren zelf ernstige problemen met uw gezondheid gehad?

- 1 ja
- 2 nee
- 9 Wil niet zeggen

VRAAG 1153

247LI

Stel dat er op de televisie een uitzending is over de achtergronden van bepaalde ziekten, zou u dan kijken?

- 1 zeker
- 2 misschien
- 3 niet
- 7 weet niet

VRAAG 1154

248LI

Heeft u wel eens gehoord van de Week van de Chronisch Zieken?

- 1 ja
- 2 nee

bijlage 2

de tellingen

(gewogen steekproef)

	TOTAAL		AANDOENING								
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Sekse											
man	297	50	74	49	74	49	74	49	75	50	
vrouw	302	50	76	51	76	51	76	51	75	50	
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100	

	TOTAAL		AANDOENING								
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Leeftijd											
18-24 jaar	69	12	21	14	16	11	16	11	16	11	
25-34 jaar	111	18	27	18	28	19	28	19	28	19	
35-44 jaar	125	21	31	21	31	21	31	21	31	21	
45-54 jaar	109	18	26	18	28	18	28	18	28	18	
55-64 jaar	85	14	20	14	22	14	22	15	22	15	
65-98 jaar	100	17	25	16	25	17	25	17	25	17	
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100	

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
% Nederlanders chronisch ziek										
1	2	0	1	0	0	0	0	0	1	1
2	5	1	1	1	2	2	1	0	1	1
3	5	1	1	1	2	1	1	1	1	0
4	6	1	0	0	3	2	4	2	0	0
5	33	6	10	7	8	5	6	4	9	6
6	2	0	1	1	0	0	0	0	1	1
7	3	1	1	1	1	1	0	0	2	1
8	6	1	2	1	1	1	0	0	3	2
9	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
10	65	11	11	8	20	13	18	12	16	11
11	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
12	7	1	2	1	1	1	3	2	2	1
13	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0
14	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
15	52	9	14	9	11	8	16	11	11	7
16	2	0	2	2	0	0	0	0	0	0
18	3	0	1	0	1	1	0	0	1	1
20	75	12	24	16	16	11	16	10	19	13
21	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0
22	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0
23	2	0	1	1	1	1	1	0	0	0
24	2	0	1	1	1	1	0	0	0	0
25	41	7	7	4	9	6	12	8	14	9
26	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0
27	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0
28	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0
30	81	14	28	19	9	6	21	14	23	15
33	6	1	0	0	2	1	3	2	2	1
34	2	0	1	1	0	0	0	0	1	1
35	31	5	7	5	7	4	12	8	6	4
37	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
38	2	0	0	0	1	1	0	0	1	1
40	66	11	18	12	22	15	14	9	12	8
42	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
45	16	3	3	2	7	5	4	3	2	1
46	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0
48	3	1	0	0	0	0	2	1	2	1
50	15	2	5	4	4	3	4	2	2	1
55	3	0	0	0	1	1	1	1	1	1
60	25	4	2	1	6	4	8	6	9	6
65	6	1	0	0	3	2	1	1	1	1
70	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1
75	9	1	4	3	1	1	1	0	3	2
80	2	0	1	1	0	0	0	0	1	0
85	2	0	0	0	2	1	0	0	0	0
997	5	1	0	0	4	2	1	0	1	1
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100
gemiddeld	27.2		26.3		28.0		27.4		26.9	

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
in een oogopslag te herkennen										
meestal wel	31	5	9	6	3	2	9	6	10	6
meestal niet	552	92	135	90	145	97	135	90	137	92
weet niet	16	3	6	4	3	2	5	3	3	2
hebben echt last van hun ziekte										
altijd	123	21	26	17	32	21	37	24	29	19
meestal wel	439	73	112	75	106	71	106	71	115	77
meestal niet	20	3	8	5	6	4	4	3	2	2
weet niet	17	3	4	2	6	4	3	2	4	2
in staat om voor zichzelf te zorgen										
altijd	7	1	2	1	3	2	2	1	1	1
meestal wel	491	82	125	83	118	79	130	86	119	79
meestal niet	59	10	13	8	21	14	10	7	16	10
weet niet	42	7	11	7	7	5	9	6	14	10
geschikt om te werken										
altijd	8	1	2	1	2	2	2	1	2	1
meestal wel	375	63	95	63	92	61	99	66	90	60
meestal niet	153	25	39	26	41	28	35	23	37	25
weet niet	63	11	14	9	14	9	14	10	21	14
lichamelijk gehandicapt										
altijd	11	2	3	2	3	2	2	1	4	2
meestal wel	200	33	48	32	51	34	59	40	41	27
meestal niet	340	57	88	59	85	57	76	51	91	61
weet niet	49	8	11	7	11	7	13	9	14	10
ongeneeslijk ziek										
altijd	55	9	14	9	11	7	17	11	13	9
meestal wel	353	59	85	57	94	63	86	57	88	59
meestal niet	140	23	37	25	37	25	35	24	30	20
weet niet	52	9	14	10	7	5	12	8	18	12
eenzaam										
altijd	6	1	1	0	3	2	2	1	1	1
meestal wel	175	29	38	26	44	30	41	27	52	34
meestal niet	296	49	75	50	78	52	74	49	69	46
weet niet	122	20	36	24	25	17	33	22	28	18
oud										
altijd	5	1	1	1	2	1	1	0	1	1
meestal wel	170	28	42	28	39	26	47	32	42	28
meestal niet	336	56	85	56	87	58	83	55	81	54
weet niet	89	15	22	15	22	15	19	13	26	17
een last voor hun omgeving										
altijd	2	0	1	1	1	1	0	0	0	0
meestal wel	83	14	20	14	17	11	22	15	24	16
meestal niet	453	76	115	76	115	77	115	76	109	73
weet niet	60	10	14	9	16	11	13	9	17	11
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
meer antwoorden mogelijk										
WELEENS GEHOORD VAN ...										
Heeft u wel eens gehoord van										
migraine	599	100	149	99	150	100	150	100	150	100
Heeft u wel eens gehoord van reuma	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100
Heeft u wel eens gehoord van astma										
of CARA	597	100	147	98	150	100	150	100	150	100
Heeft u wel eens gehoord van										
diabetes of suiker	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100
geen van deze	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Is volgens u een chronische										
ziekte										
ja	516	86	108	72	141	94	143	95	124	83
nee	52	9	27	18	4	3	1	1	19	13
weet niet	31	5	15	10	5	3	6	4	6	4
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Heeft u zelf ...										
ja	60	10	20	13	13	8	21	14	7	4
nee	539	90	130	87	137	92	129	86	143	96
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Kent u persoonlijk mensen die ...										
hebben										
ja, een persoon	194	32	60	40	45	30	44	29	45	30
ja, meer personen	215	36	48	32	46	31	51	34	70	47
nee	190	32	42	28	58	39	55	37	36	24
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Hoeveel personen met ... kent u										
0	1	0	0	0	1	2	0	0	0	0
1	1	0	0	0	0	0	1	2	0	0
2	52	24	12	25	12	26	9	18	18	26
3	72	33	19	39	14	30	14	28	24	35
4	37	17	8	18	7	14	11	21	12	17
5	34	16	7	14	9	20	9	18	9	13
6	7	3	1	3	0	0	3	6	2	3
7	1	0	0	0	0	0	1	2	0	0
8	3	2	0	0	1	2	1	3	1	1
10	5	2	1	2	1	2	2	3	2	3
15	1	0	0	0	1	2	0	0	0	0
23	1	0	0	0	1	2	0	0	0	0
100	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
TOTAAL	215	100	48	100	46	100	51	100	70	100
gemiddeld	4.1		3.4		4.1		3.9		4.7	

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Kent u die persoon goed										
ja	140	72	44	73	37	81	32	73	27	60
nee	54	28	16	27	8	19	12	27	18	40
TOTAAL	194	100	60	100	45	100	44	100	45	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Zijn daar personen bij die u goed kent										
ja	189	88	42	88	39	84	46	91	61	88
nee	26	12	6	12	7	16	5	9	8	12
TOTAAL	215	100	48	100	46	100	51	100	70	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Merkt deze persoon iets van die ziekte										
voortdurend	135	33	13	12	51	56	25	26	46	40
zo nu en dan	254	62	92	85	38	41	63	67	61	53
eigenlijk nooit	16	4	3	3	1	1	7	7	5	5
weet niet	4	1	1	1	2	2	0	0	2	1
TOTAAL	409	100	108	100	92	100	95	100	114	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Contact met deze persoon										
vaak	195	48	51	47	47	51	50	52	48	42
zo nu en dan	184	45	51	47	38	41	38	40	57	50
(bijna) nooit	31	7	6	6	7	8	7	8	10	8
TOTAAL	409	100	108	100	92	100	95	100	114	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Net zo vaak contact als voor de ziekte										
net zo vaak	324	79	80	74	78	85	70	74	97	85
meer contact	7	2	2	2	2	3	3	3	0	0
minder contact	4	1	2	2	0	0	1	1	1	1
weet niet	3	1	2	1	1	1	0	0	1	1
ziekte zolang ik ken	71	17	23	21	11	12	21	22	16	14
TOTAAL	409	100	108	100	92	100	95	100	114	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Praen over ziekte en wat daar mee te maken heeft										
vaak	29	7	7	7	8	9	4	4	9	8
zo nu en dan	244	60	59	54	63	69	53	56	69	60
(bijna) nooit	136	33	42	39	20	22	38	40	36	32
TOTAAL	409	100	108	100	92	100	95	100	114	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Helpen met lichte huishoudelijke bezigheden										
vaak	28	7	9	8	7	8	4	4	8	7
zo nu en dan	101	25	23	21	28	30	26	28	24	21
(bijna) nooit	281	69	76	70	57	62	65	68	83	72
TOTAAL	409	100	108	100	92	100	95	100	114	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Contact met goede bekende indien ...										
net zo vaak	171	90	36	86	49	85	52	94	35	97
meer contact	9	5	2	4	5	9	2	3	1	3
minder contact	6	3	3	8	2	4	0	0	0	0
weet niet	4	2	1	2	2	3	2	3	0	0
TOTAAL	190	100	42	100	58	100	55	100	36	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Zou u geregeld praten over ...										
ja	110	58	19	46	38	66	32	58	21	58
nee	51	27	16	38	12	20	13	24	10	28
weet niet	29	15	7	16	8	14	10	18	5	13
TOTAAL	190	100	42	100	58	100	55	100	36	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Zou geregeld willen helpen										
ja	131	69	27	65	45	78	39	70	20	56
nee	26	14	6	15	7	12	10	17	3	8
weet niet	33	17	8	20	6	10	7	12	13	36
TOTAAL	190	100	42	100	58	100	55	100	36	100

STELLINGEN	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
in een oogopslag te herkennen										
altijd	3	1	2	1	1	1	1	0	0	0
meestal wel	48	8	4	3	27	18	13	9	3	2
meestal niet	527	88	139	93	114	76	129	86	145	97
weet niet	21	4	5	3	7	5	7	4	2	1
hebben echt last van hun ziekte										
altijd	116	19	32	21	42	28	28	19	14	9
meestal wel	413	69	101	67	104	69	109	73	100	66
meestal niet	49	8	9	6	2	1	11	7	28	18
weet niet	21	4	8	6	2	2	2	2	8	6
in staat om voor zichzelf te zorgen										
altijd	70	12	30	20	2	1	17	11	21	14
meestal wel	488	81	112	75	121	81	129	86	125	83
meestal niet	31	5	5	3	21	14	1	1	4	2
weet niet	10	2	2	1	6	4	2	2	0	0
geschikt om te werken										
altijd	49	8	20	13	1	1	10	6	18	12
meestal wel	425	71	117	78	69	46	121	81	118	78
meestal niet	89	15	6	4	65	44	10	7	7	5
weet niet	36	6	6	4	15	10	9	6	7	4
lichamelijk gehandicapt										
altijd	14	2	2	1	7	4	4	3	2	1
meestal wel	154	26	14	10	87	58	35	23	18	12
meestal niet	398	66	126	84	49	33	101	67	123	82
weet niet	33	6	8	5	7	5	10	7	8	5
ongeneeslijk ziek										
altijd	96	16	5	3	43	29	22	14	26	18
meestal wel	339	57	70	47	86	57	85	57	97	65
meestal niet	114	19	51	34	13	9	29	19	20	14
weet niet	50	8	24	16	7	5	14	9	6	4
eenzaam										
altijd	4	1	1	0	2	1	2	1	0	0
meestal wel	50	8	9	6	23	15	11	7	7	5
meestal niet	465	78	115	77	107	72	114	76	128	85
weet niet	80	13	24	16	18	12	23	16	15	10
oud										
altijd	3	0	0	0	3	2	0	0	0	0
meestal wel	123	21	8	5	57	38	7	5	51	34
meestal niet	392	65	119	79	70	47	124	83	79	53
weet niet	82	14	24	16	20	13	18	12	20	13
een last voor hun omgeving										
altijd	3	0	0	0	3	2	0	0	0	0
meestal wel	14	2	4	3	6	4	4	3	0	0
meestal niet	547	91	138	92	128	85	136	91	144	96
weet niet	36	6	8	5	14	9	9	6	5	4
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING								
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Eigenschappen\kenmerken die typerend zijn											
ja	116	19	18	12	32	22	36	24	29	20	
nee	317	53	90	60	73	49	72	48	82	55	
weet niet	166	28	42	28	45	30	41	27	38	26	
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100	

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
% Nederlanders met ...										
0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
1	14	2	3	2	5	3	1	1	5	3
2	27	4	7	4	9	6	9	6	2	1
3	22	4	4	3	8	5	6	4	4	3
4	16	3	6	4	2	2	3	2	5	4
5	64	11	19	13	11	7	18	12	17	11
6	6	1	2	1	3	2	1	0	1	1
7	8	1	2	1	0	0	2	1	4	3
8	19	3	5	3	9	6	2	2	3	2
9	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0
10	83	14	24	16	22	14	19	13	19	13
11	3	0	0	0	1	1	1	1	1	1
12	5	1	0	0	3	2	0	0	2	1
13	3	0	0	0	2	1	0	0	1	1
15	57	10	17	11	14	9	16	11	10	7
16	2	0	0	0	1	1	1	0	0	0
17	4	1	1	1	0	0	2	1	1	1
18	4	1	1	0	0	0	1	1	2	1
19	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0
20	61	10	15	10	17	11	14	9	15	10
21	2	0	0	0	0	0	0	0	2	1
22	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
25	27	5	5	4	9	6	7	5	6	4
26	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0
27	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0
28	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1
30	60	10	13	9	8	6	20	13	19	12
33	2	0	1	1	0	0	1	1	0	0
34	2	0	0	0	1	1	0	0	1	1
35	18	3	4	3	3	2	7	5	3	2
36	2	0	1	1	0	0	0	0	1	0
38	2	0	0	0	1	1	0	0	2	1
39	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0
40	28	5	6	4	6	4	4	2	12	8
45	13	2	2	1	4	3	5	4	2	1
46	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0
50	9	2	0	0	3	2	3	2	3	2
55	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0
56	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
60	8	1	2	2	2	1	1	1	2	2
65	3	0	0	0	0	0	1	0	2	1
70	3	1	3	2	0	0	1	1	0	0
75	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0
80	3	0	1	1	1	1	0	0	1	1
89	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0
997	10	2	3	2	3	2	2	1	2	1
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100
gemiddeld	18.7		17.8		17.3		19.7		20.1	

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Belangrijkste oorzaak van ...										
on gezond leefgedrag	13	2	0	0	0	0	0	0	13	9
on gezonde omgeving	13	2	0	0	1	1	13	8	0	0
aangeboren\erfelijk	298	50	39	26	77	51	111	74	71	47
ouderdom	40	7	0	0	9	6	1	0	30	20
psychisch\spanningen	55	9	54	36	2	1	0	0	0	0
ze weten de oorzaak	123	21	39	26	47	31	17	11	20	14
anders, nl.:	5	1	1	1	1	1	3	2	1	0
weet niet	52	9	18	12	14	9	6	4	14	10
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

STELLINGEN	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Heel goed aan normale arbeidsproces deelnemen										
waar	333	55	101	67	39	26	83	55	110	73
een beetje waar	200	33	36	24	78	52	49	33	36	24
niet waar	40	7	4	3	25	17	9	6	2	1
weet het echt niet	27	5	9	6	8	5	9	6	2	1
Moeten ... zoveel mogelijk voor anderen verbergen										
waar	17	3	4	3	6	4	5	3	3	2
een beetje waar	83	14	27	18	18	12	24	16	14	9
niet waar	480	80	113	75	123	82	118	78	127	85
weet het echt niet	19	3	6	4	4	3	3	2	6	4
Moet medelijden hebben met mensen met ...										
waar	32	5	12	8	10	7	7	5	3	2
een beetje waar	143	24	40	27	44	30	28	19	30	20
niet waar	415	69	91	61	95	63	112	74	117	78
weet het echt niet	10	2	6	4	1	1	3	2	0	0
Gebruik ziekte om iets voor elkaar te krijgen										
waar	12	2	5	3	3	2	4	2	1	0
een beetje waar	161	27	42	28	44	29	51	34	25	16
niet waar	289	48	72	48	63	42	64	43	90	60
weet het echt niet	137	23	32	21	40	27	31	21	34	23
Tegenwoordig kunnen artsen ... goed genezen										
waar	25	4	6	4	2	2	8	5	9	6
een beetje waar	190	32	46	30	44	29	60	40	41	27
niet waar	247	41	49	32	73	49	52	35	73	49
weet het echt niet	137	23	50	33	30	20	30	20	27	18
Kunnen geen verantwoordelijke functie bekleden										
waar	15	3	5	3	4	3	4	2	2	2
een beetje waar	70	12	31	21	21	14	13	8	5	4
niet waar	481	80	103	69	113	75	131	87	134	90
weet het echt niet	33	5	11	7	11	8	3	2	8	5
Proberen ... zoveel mogelijk te verbergen										
waar	92	15	29	19	22	15	25	17	17	11
een beetje waar	284	47	65	43	81	54	70	47	68	46
niet waar	161	27	39	26	34	23	37	24	52	35
weet het echt niet	61	10	17	12	13	9	18	12	13	9
Vervelend om te werken met collega die ... heeft										
waar	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
een beetje waar	48	8	26	17	10	7	13	8	0	0
niet waar	537	90	116	77	137	91	134	90	150	100
weet het echt niet	14	2	8	5	3	2	3	2	0	0
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

STELLINGEN	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Zou nooit iemand met ... aannemen										
waar	15	2	4	2	7	4	4	2	1	1
een beetje waar	94	16	24	16	35	24	22	15	13	9
niet waar	451	75	107	71	96	64	118	79	130	86
weet het echt niet	39	7	15	10	11	8	6	4	6	4
Mensen met ... vaker naar de dokter dan nodig										
waar	15	2	4	3	2	2	4	2	5	3
een beetje waar	91	15	27	18	20	13	24	16	19	13
niet waar	383	64	87	58	97	65	97	65	101	68
weet het echt niet	111	19	31	21	30	20	25	17	24	16
Mensen met ... komen allemaal in de WAO terecht										
waar	23	4	1	1	20	13	1	0	2	1
een beetje waar	116	19	10	7	58	38	24	16	24	16
niet waar	387	65	120	80	51	34	108	72	108	72
weet het echt niet	73	12	19	12	22	14	17	12	16	10
Mensen met ... maken het vaak erger dan het is										
waar	6	1	3	2	2	1	0	0	1	1
een beetje waar	54	9	19	13	14	9	15	10	6	4
niet waar	475	79	109	73	113	76	123	82	130	87
weet het echt niet	65	11	19	13	21	14	12	8	13	8
Mensen met ... moeten meer open over hun ziekte zijn										
waar	145	24	36	24	36	24	36	24	36	24
een beetje waar	262	44	67	45	64	43	69	46	62	41
niet waar	127	21	29	19	32	21	29	19	38	25
weet het echt niet	65	11	17	12	18	12	16	11	14	9
Weinig begrip voor problemen mensen met ...										
waar	99	17	31	21	34	22	25	16	10	6
een beetje waar	310	52	79	53	82	55	77	52	72	48
niet waar	128	21	27	18	22	15	36	24	43	29
weet het echt niet	62	10	13	9	12	8	12	8	25	17
Wil liefst niet te maken hebben met mensen met ...										
waar	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
een beetje waar	13	2	4	3	5	3	4	3	0	0
niet waar	576	96	140	93	143	95	145	97	149	99
weet het echt niet	10	2	5	4	3	2	1	0	1	1
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Hoe is over het algemeen uw eigen gezondheid										
heel goed	322	54	73	49	86	57	80	53	83	55
gaat wel	234	39	65	43	54	36	59	40	55	37
niet zo goed	42	7	10	7	10	7	11	7	12	8
weet niet	2	0	2	1	0	0	0	0	0	0
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Laatste jaren ernstige problemen met gezondheid gehad										
ja	166	28	48	32	42	28	32	22	44	29
nee	433	72	102	68	108	72	117	78	106	71
Wil niet zeggen	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Uitzending achtergronden bepaalde ziekten										
zeker	196	33	46	31	59	39	47	31	44	29
misschien	337	56	89	59	75	50	83	55	90	60
niet	64	11	15	10	16	11	19	13	15	10
weet niet	3	0	1	0	0	0	1	1	1	0
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Gehoord van de Week van de Chronisch Ziekten										
ja	163	27	41	28	46	31	47	31	29	19
nee	436	73	108	72	104	69	103	69	121	81
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
GROOTTE HUISHOUDEN										
1 persoon	123	21	26	17	31	21	31	21	35	23
2 personen	201	33	53	36	53	35	54	36	41	27
3 personen	100	17	25	17	24	16	24	16	26	17
4 personene	118	20	29	20	30	20	22	15	36	24
5+ personen	55	9	14	9	11	8	18	12	12	8
geen informatie	3	0	1	1	1	1	1	1	0	0
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
HOOGSTE OPLEIDING										
Lager	23	4	8	5	5	3	6	4	5	3
Lager beroeps	116	19	25	17	30	20	31	21	29	20
Middelbaar algemeen	58	10	16	11	10	7	16	11	15	10
Middelbaar beroeps	211	35	52	35	56	38	51	34	51	34
Hoger algemeen	26	4	7	5	6	4	8	6	4	3
Hoger beroeps	111	19	28	19	29	19	24	16	30	20
Wetenschappelijk	44	7	9	6	11	7	12	8	11	8
Wil niet zeggen	7	1	2	2	1	1	1	1	3	2
geen informatie	4	1	2	1	1	1	0	0	1	1
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
DAGELIJKSE BEZIGHEDEN										
als zelfstandige	22	4	9	6	4	3	6	4	3	2
bij de overheid	51	9	12	8	16	11	10	7	13	8
anders in loondienst	288	48	68	45	77	52	75	50	69	46
niet (meer) werkzaam	157	26	41	28	38	25	40	27	37	25
wil niet zeggen/geen informatie	81	14	20	13	14	9	20	13	27	18
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
REGIO										
grote steden	107	18	32	21	26	17	21	14	29	19
Rest West	172	29	51	34	41	27	39	26	40	27
Oost	129	21	28	19	35	23	36	24	30	20
Noord	57	10	14	9	17	11	14	10	12	8
Zuid	133	22	24	16	30	20	39	26	39	26
geen informatie	2	0	1	1	1	1	0	0	0	0
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100

	TOTAAL		AANDOENING							
			Migraine		Reuma		CARA		Diabetes	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
STEDH										
Zeer sterk	122	20	38	25	31	21	23	15	30	20
Sterk	163	27	37	25	40	27	41	27	45	30
Matig	128	21	32	22	33	22	37	25	25	16
Weinig	123	20	29	19	27	18	32	22	35	23
Niet	62	10	13	8	18	12	16	11	16	11
geen informatie	2	0	1	1	1	1	0	0	0	0
TOTAAL	599	100	150	100	150	100	150	100	150	100